№ 228 ՈՒՐԲԱԹ, 16 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ

1915

ՔԱՌԱՍՈՒՆԶՈՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՈՒՐԲԱԹ, 16 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ № 228

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի. կէս տարվանը և 7 ամսվանը 6 ռուբլի։
Առանձին համարները ՍՄԵՆ ՏԵՂ 6 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Соломоновская ул., № 21.
Tiflis, Rédaction „Mschak"
Խմբագրատան տելեֆոն № 2—53.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից)
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզւով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 20—10 կոպ.
Տպարանի տելեֆոն № 67.

ՄՇԱԿ

Հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ».
TIFLIS, Rédaction du journal «MSCHAK».

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 1-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ ՏԱՐՎԱՅ ՎԵՐՋԸ 3 ՌՈՒԲԼԻ
Բաժանորդագրութիւնն ընդունվում է իւրաքանչիւր ամսի 1-ից սկսած։
Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել նաև հին հասցէն և 40 կ. Նամակագրոշմ. ՀԻՆ ՀԱՍՑԷՆ և 40 կ. չուղարկողների խնդիրները՝ հասցէն փոխելու վերաբերմամբ՝ ԿԸ ԹՈՂՆՎԵՆ ԱՆՀԵՏԵՒԱՆՔ։
Յայտարարութիւնների համար պիտի վճարել՝ I երեսի վրա իւրաքանչիւր տողատեղին (պետիտ)—20 կ., IV երեսի վրա—10 կոպէկ։
ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

«ՄՇԱԿԻ» ԳՐԱՍԵՆԵԱԿՈՒՄ ԾԱԽՎՈՒՄ Է
Ա. ՔԱՂԱՆԹԱՐԻ կազմած
ՍԱՍՈՒՆԻ ՔԱՐՏԷԶԸ
փոքր ազիր։ Հատը 5 կոպէկ. ճանապարհածախսով հատը 8 կ. Փոստմարկ գնողներին զեղչ

Հայկական Կենտրոնական Կոմիտէն եւ Կովկասի Հայոց Բարեգ. Ընկ. Խորհուրդը յանձն առնելով Թիֆլիսում և գաւառներում մեծ քանակութեամբ գաղթականների համար վերմակներ, դօշակներ և տաք շորեր պատրաստելը՝ սրանով հրաւիրում է կար անող կանանց դիմել Թիֆլիսում նոր բացված աշխատանոցները (Гановская ул. № 3. д. Манташева և Ольгинская ул. № 3, д. Меликъ-Азарянца) կար ստանալու համար։
Խնդրում ենք այն անձանց, որոնք ունեն կարի մեքենաներ բարի լինեն ժամանակաւորապէս յանձնել յիշեալ աշխատանոցներին ձրիաբար կամ վարձով։
Իսկ գաւառներում առաջարկվում է Ընկերութեան ճիւղերին անյապաղ կազմակերպել կարի աշխատանոցներ և, դիմելով Ընկերութեան խորհրդին, ստանալ նիւթեր կամ դրամ անզուլը գնելու։
առ. 730. 5—5

Թիֆլիսի Հայ Եկ. Միաբ. եւ Հոգաբարձութիւնների Յանձնաժողով
Ամսիս 21-ին, կառավարութեան թոյլտուութեամբ, յօգուտ
ԹԻՖԼԻՍԻ ՀԱՅ ՄԽԱԿԱՆ ՀԱՄԱՅՆՔԻ ԱՌԱՋԻՆ ՈՐԲԱՆՈՑԻ
Թիֆլիսում տեղի կունենայ
ՄԻՕՐԵԱՅ ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ
«Լումայ» հայ-ռուս թերթի վաճառումով։
Իւրաքանչիւր քաղաքամասում ընտրված են մասնաժողովներ՝ վաճառումը և հանգանակութիւնը կազմակերպելու համար։ Ստորև դնում ենք ընտրվածների ցուցակը և այն հասցէները, ուր պէտք է դիմեն գործակցել ցանկացողները։
I քաղաքամաս տ. և պ. Թերզիբաշեանները, маг. обуви Папикянца гъ д. Меликъ-Азарянца, по Ольгинской ул. С. А. Дерзибашевой.
II » Օր. Ն. Աղանեան, օր. Ս. Նահապետեան և տ. Վ. Տէր-Մանուէլեան, Полицейская, 7.
III » Տ. Մ. Միլեան և տ. Ն. Ալիբէգեան, Бебутовская ул. № 54.
IV » տ. Ս. Տէրտէրեան և տ. Կ. Լիսիցեան։
V » տ. Ե. Միրզոյեան և տ. Ն. Խանոյեան, Анчисхатская 21, кв. 1. 4—6 ժամը։
VI—VII » տ. Ս. Ղորխմազեան, պ. Ք. Անանեան և պ. Մ. Յարութիւնեան, «Тиф. Листокъ»-ի խմբագրատուն 4½—5½ ժամը։
VIII » պ. Ա. Մարկոսեան և Ս. ք. Երզնկեանց, Черкезовская ул. 45. 6—8 ժամ.
IX » օր. Մ. Արարատեան, տ. տ. Մ. Մնացականեան, Ա. Մելիքեան, Ա. Մխիտարեանց և Վ. Իգիթեան Елисаветинская ул. 26, 6—8 ժամը։
«Լումայ» թերթը տպվում է 20,000 օրինակ. ընդունվում են նրանում տպելու յայտարարութիւններ ամեն լեզուներով։
Դիմել՝ Յանձնաժողովի Նախագահ՝ Գ. ա.-ք. Աղանեանին, Полицейская ул. № 7.
առ. 739. 1—1

ՀԱՅ ԳԻՒՂԱՑԻՆԵՐԻՆ

Անբերրիութիւնից վնասված մի քանի հայ գիւղերի ներկայացուցիչներ դիմել են Թիֆլիսի Հայոց Գիւղատնտեսական և Տնայնագործական Ընկերութեան վարչութեանը՝ խնդրելով միջոցներ գտնել իրանց էժան գնով ցորեն և ալիւր մատակարարելու։ Ընկերութեան վարչութիւնը, տեղեակ լինելով, որ անբերրիութիւնից վնասվել են այս տարի և՛ ուրիշ բազմաթիւ գիւղեր զանազան հայաշատ շրջաններում և միևնոյն ժամանակ նկատի առնելով այն հանգամանքը, որ Հիւսիսային Կովկասից ալիւրի և ցորենի անկանոն և անբաւարար ներմուծումը դէպի Անդրկովկաս նպաստում է նրանց գների չափազանց բարձրանալուն և այդպիսով դժուարին կացութեան մէջ դնում անբերրիութիւնից վնասված հայ գիւղական ազգաբնակութիւնը, որոշեց, ապագայ աղէտի առաջն առնելու նպատակով, կազմել Ընկերութեան անդամներից և բանկային հաստատութիւնների ներկայացուցիչներից մի առանձին կոմիտէ, դնելով նրա վրա պարտաւորութիւն ալիւր և ցորեն գնել Հիւսիսային Կովկասում և մատակարարել անբերրիութիւնից վնասված հայ գիւղերին աժան գնով՝ միայն աւելացնելով նրա վրա ճանապարհածախսը։

Այս նպատակով Թիֆլիսի Հայոց Գիւղատնտեսական և Տնայնագործական Ընկերութեան վարչութիւնը դիմում է այն բոլոր հայ գիւղերին, որոնք վնասվել են անբերրիութիւնից և ալիւրի ու ցորենի պակասութիւն են զգում այժմ կամ կարող են զգալ մօտաւոր ամիսների ընթացքում, յայտնել այդ մասին Ընկերութեան վարչութեանը՝ նախապէս կատարելով հետևեալ պայմանը.—կազմել համախօսական (мирскій приговоръ) և անշուշտ նրա մէջ յիշել, թէ՝

ա) Ո՞րքան վագոն ալիւրի կամ ցորենի կարիք ունի գիւղը համայնքի կերակրման համար մինչև յետագայ հունձը։

բ) Ի՞նչ կարգով կը կամենայ գիւղը ստանալ ալիւրը կամ ցորենը (ամսական 1, 2, 3 վագոն և այլն). գ) Ալիւր թէ ցորեն է կամենում գնել գիւղը։ դ) Երկաթուղու ո՞ր կայարանը պիտի ուղարկվի գնած ալիւրը կամ ցորենը։ ե) Ընտրել լիազօրներ, որոնք բանակցութեան մէջ մտնեն Ընկերութեան վարչութեան հետ, և զ) յիշել անպատճառ համախօսականի մէջ, որ գիւղական համայնքը երաշխաւոր և պատասխանատու է իր լիազօրների գործունէութեան համար։

Լիազօրները պարտաւոր են վաղօրօք հաւաքել գիւղացիներից պատուիրած ցորենի կամ ալիւրի գինը, որպէսզի ապրանքը ժամանակին կարողանան ստանալ և չը հանդիպեն աւելորդ դժուարութիւնների և ծախքերի։

Ընկերութեան վարչութիւնը, ստանալով որոշ չափով համախօսականներ հայ գիւղերից, անմիջապէս դիմելու կանէ երկրի բարձր իշխանութեանը՝ վագոնների «նարեադներ» ստանալու և ապա բանկային հաստատութիւնների միջոցով պատուիրած ցորենն ու ալիւրը գնելով Հիւսիսային Կովկասից՝ կուղարկէ այն կայարանները, որոնք ցոյց են տրված համախօսականների մէջ։ Պատուիրած ցորենի կամ ալիւրի արժէքը վճարելուց յետոյ բանկային հաստատութեան՝ ընտրված լիազօրները կընդունեն ցորենը կամ ալիւրը և կը բաժանեն իրանց մէջ համաձայն նախապէս կազմած ցուցակի և վճարած դրամի։

Համախօսականները պէտք է ուղարկել այս հասցէով—Тифлисъ, Правленіе Армянскаго Сельско-хозяйственнаго и Кустарнаго Общества.

Նախագահ Ընկերութեան՝ Ա. Սահակեան
Անդամ քարտուղար վարչութեան՝ Ա. Մխիթարեան

առ. (կ.) 738. 3—1

ԿՆԱԲՈՒԺԱԿԱՆ ԵՒ ՎԻՐԱԲՈՒԺԱԿԱՆ
ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
Ռուիշչեվսկայա 13, տելեֆօն 4—21.
Ընդունելութիւն թէ կանացի և թէ ներքին, նոյնպէս և վիրաբուժութեան կարիք ունեցող մնայուն (стаціонаръ) հիւանդների (բացի վարակիչ և հոգեկան հիւանդութիւններից) վաղօրօք գրվելու պայմանով։ Ընդունելութիւն՝ կանացի հիւանդ. ամեն օր՝ ժ. 1—12 առ.։
Հիւանդանոցի բժիշկները
Ա. Ա. Յարութիւնեան
Ն. Ն. Վեսելովզորով
Վ. Ա. Զակրժեվսկի
Ի. Գ. Կալամկարեան
Ա. Ա. Նովիցկիյ
Գ. Ն. Տէր-Ներսէսեան
Ա. Ր. Փիշէր
Ս. Գ. Տահպարոնեանց
(չ. ու. կ.) առ 970. 100—100

Թիֆլիսի Ժողովարան
Ամեն երեկոյ նուագում է
ԼԱՐԱՅՆՈՒԱԳ ՕՐԿԷՍՏՐ
Ղեկավարութեամբ Գր. ՄԻՐԶԱՅԵԱՆԻ.
առ. 736. 1—1

Ռուլիսի համալսարանի
ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Գ. Գ. ՄԵՀՐԱԲԵԱՆՑ
ՆԵՐՔԻՆ հիւանդութիւնների ընդունելութիւն. առանձնապէս կրծքի, թոքերի, ԹՈՔԱԽՏԻ և սրտի. բժշկութիւն նաև խառն ՏՈՒԲԵՐԿՈՒԼԻՆՆԵՐՈՎ, արհեստական ՊՆԵՎՄՈԹՕՐԱԿՍՈՎ։ Թոքերի և սրտի, նաև ուրիշ օրգանների քննութիւնը և լուսանկարելը լուսաւորված ՌԵՆՏԳԵՆԵԱՆ ՃԱՌԱԳԱՅԹՆԵՐՈՎ։ Ամեն օր՝ 9—1 ժամ. ցեր. և 5—7 ժամ. երեկոյեան։ ՉՔԱՒՈՐՆԵՐԻՆ առ ժ. 9—10 ՁՐԻ։ Бебутовская, 23. тел. 7—29.
առ. (ա. օ.) 504. 100—63

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՌԱԶՄԱԲԵՄ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)
14 հոկտեմբերի

ՊԵՏՐՈԳՐԱԴ.— Պաշտօնական։ Գերագոյն Զօրահրամանատարի շտաբի կողմից.

Ռիգայից դէպի արեւմուտք, Բաբիտ լճի շրջանում ընդհարումներ են փոքրաթիւ զօրամասերի միջեւ։

Իկսկիւլի շրջանում թշնամու յարձակումներն աջողութիւն չունեցան. գերմանացիք նորից վանվեցին։ Դէպի Զէլբուրգ գերմանացիների առաջխաղացութիւնը նոյնպէս կանգնեցրինք մենք։

Դվինայի շրջանում, Եակոբշտադտից վերև՝ մինչև Իլլուկստի շրջանը հրացանաձգութիւն է տեղի ունենում։

Դվինսկից դէպի արեւմուտք գերմանացիք շատ կէտերում շարունակում են յարձակումներ գործել. նրանց ջանքերը ի դերև են ելնում։ Կռիւները շարունակվում են։ Թնդանօթաձգութիւնը ժամանակ առ ժամանակ սաստկանում է։

Դվինսկից դէպի հարաւ՝ մինչև Պրիպետ ռազմական ընդհարումներ չեղան։

Չարտորիյսկի մօտ, Մեդվէժկա գիւղից դէպի հարաւ մենք հակայարձակումով արիքաշեցինք առաջացած հակառակորդին։ Կամենուխի գիւղի մօտ մեր զօրքերը վանեցին գերմանացիներին, որոնք շարժվել էին դէպի արեւելք, բռնելով գերիներ։ Օլիկից դէպի հարաւ-արեւմուտք մեր զօրքերն առաջացան և գրաւեցին Կոնստանտինովկա գիւղը և հակառակորդի խրամատները։ Գրոզինէվկա գիւղի մօտ (Սարնիի շրջան) հակառակորդը վանվեց մինչև Շումրովիցէ գիւղը։

Բալտիկ ծովում անգլիական սուզանաւերը ջրասուզել են գերմանական 4 շոգենաւ։

ՀԱՎՐ.— Բելգիական հաղորդագրութիւն։ Երէկ թշնամին բաւական ուժեղ ռմբակոծութեան ենթարկեց Նիւպորտի, Պերվիզէի, Ռամսկապելէի շրջանը և Դիկսմիւդէի շրջակայքը։ Մենք եռանդով պատասխանում էինք։

ՊԱՐԻԶ.— Պաշտօնական հաղորդագրութիւն։

Լոոսից դէպի հարաւ մենք մեր կրակով ցիրուցան արինք թշնամու պահակախմբերին։

Շամպանիում գերմանացիք երէկ գիշեր փորձեցին յարձակում գործել մեր խրամատների վրա Լակուրտինի մօտ, բայց յարձակումը խափանվեց։

ԱԹԷՆՔ.— Անգլիական մի սուզանաւ երեք օր առաջ մտաւ Մարմարա ծովը և ջրասուզեց աւստրիական «Կարմէն» նաւը, որ թիւրքական դրօշակով ռազմամթերք էր տանում Գալլիպոլի թերակղզու համար։

ՆՐԵԳՐՈՒՆԴ.— Տեղս եկաւ գերմանական «Պրաէօ» նաւը պղինձ բեռնած։ Նաւապետը յայտնում է, որ շոգենաւը ենթարկվեց ռուս սուզանաւերի կրակին և խրվեց աւազի մէջ, բայց նրան աջողվեց ազատվել։ Նա վկայ եղաւ, թէ ինչպէս ռուսական սուզանաւերը ձեռք ձգեցին մի ուրիշ շոգենաւ փայտ բեռնած։

ԼՈՆԴՈՆ.— Զինուորական մինիստրութեան տեղեկութիւնների համաձայն, անգլիական «Մարկէտ» շոգենաւը ջրասուզվել է Եգէյեան ծովում. պակասում են 99 մարդ։

ՀՌՈՄ.— Գլխաւոր բանակից տեղեկացնում են.

Լէդրօ հովտում մենք վերջնականապէս գրաւեցինք Պոնալէ գետի ձախ ափը, գրաւելով հոկտ. 12-ին Մէցոլադօն, Մոլինան և Բիաչէզան։ Դոսսօ-Կազինի և Դոսսօ-Ռէմիտի դէմ թշնամին երէկ ուժեղ կրակ բացեց, բայց նրան չաջողվեց ընկճել մեր զօրքերին, որոնք ամրացել են այդ դիրքերում։ Կորդեվօլէի և Ռիէնցայի վերին հովտում մենք շարունակում ենք առաջանալ։ Իզոնցոյի զօրաճակատի վրա շարունակվում է թնդանօթային կռիւ։ Մենք երէկ վանեցինք թշնամու աննշան յարձակումները Պլավայի և Կարսոյի շրջանում և գերեցինք 39 հոգի։ Մեր աէրօպլանները աջողութեամբ ռումբեր նետեցին թշնամու զօրքերի վրա Կարսոյում։ Մեր բոլոր օդագնացները վերադարձան անվնաս։

ՀԱՄԱԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՇՈՒՐՋԸ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)
14 հոկտեմբերի

ՊԵՏՐՈԳՐԱԴ.— Ի նկատի ունենալով որ ցրտերը ընկնում են, Կարմիր Խաչի գլխաւոր վարչութիւնը դիմեց ընկերութեան բոլոր հաստատութիւններին, խնդրելով ձեռնարկել տաք իրերի ու տաք սպիտակեղէնի ժողովարարութեան, տաք հագուստեղէն ու սպիտակեղէն պատրաստել վիրաւոր ու հիւանդ զինուորների կարիքների համար։

Փախստականների հարցով զբաղվող առանձին խորհրդակցութիւնը որոշեց միջնորդել մինիստրների խորհրդի առաջ՝ նորից 50 միլիոն ռուբլի յատկացնելու պետական միջոցներից՝ փախստականների կարիքներին բաւարարութիւն տալու համար։

Մատակարարական գործի միջվարչական մարմինը հաւանութիւն տուեց Կովկասի Փոխարքայի կազմած նախագծին, վերաբերեալ պատերազմական գործողութիւններից վնասված Կովկասի և Անդրկովկասի ազգաբնակութեանը մատակարարական օգնութիւն ցոյց տալու ծրագրին։

Անգլիական զինուորական միսսիան մեկնեց արեւմտեան զօրաճակատը։

Թագուհի Կայսրուհի Ալէքսանդրա Ֆէօդորովնան Օգոստափառ Դուստրների հետ մեկնեց Տվէր։

ՏՕԿԻՕ.— Ցիւսէյկայի կուսակցութեան խորհրդին պրեմիէր-մինիստրը յայտնեց, որ եւրոպական պատերազմը օգնեց Ճապոնիային ամրապնդել իր ֆինանսները։ Այժմ ճապոնական ոսկին արտասահմանում կրկնապատկվել է։ Ապա մինիստրը մատնանշեց, որ կառավարութիւնը ամեն ջանք գործ դրեց պահպանելու Ճապոնիայի մասնակցութիւնը հաշտութեան կոնֆերենցիայում։

«Ջիձինն» յայտնում է, որ կառավարութիւնը մտադիր է ջարդ խորհուրդ տալ Իւանշիկային յետաձգել միապետութիւնը Չինաստանում վերականգնելու վճիռը, ի նկատի ունենալով այն հանգամանքը, որ անխուսափելի խռովութիւններից կը տուժեն օտարերկրները։

ԹԷՀՐԱՆ.— Համադան եկան 300 պարսիկ կոզակ, 20 օֆիցէր և 2 ռուս պոդպրապորշչիկ։ Ռուսական միսսիայի պահանջով այդ զօրախումբը կազմակերպեց պարսից կառավարութիւնը՝ աջակցելու ռուսաց և անգլիական հիւպատոսներին մեր հակառակորդների բանի գործողութիւնների դէմ, հակառակորդների, որ վերջերս բաւականին ուժեղացել են Համադանում, որը հանդիսանում է Պարսկաստանը Թիւրքիայի հետ միացնող ճանապարհների կենտրոնը։

ՊԱՐԻԶ.— Պուանկարէն մինչեւ կիրակի օրը գտնվում էր բանակը, երկուշաբթի օրը տեսակցեց անգլիական թագաւորի հետ և նրա հետ միասին դիտեց զօրամասերին, որոնց հայկական տեսքը հիացմունք պատճառեց նախագահին, ուր պատճառով նա խնդրեց թագաւորին շնորհաւորել նրանց։ Երեքշաբթի օրը թագաւորը Ուէլսի պրինցի ուղեկցութեամբ այցելեց մեր երկու զօրաբանակներին, դիմաւորվեց Պուանկարէից, Ժոֆֆրից և զօրահրամանատարներից, ներկայ եղաւ զօրքերի վարժութիւններին և յետոյ այցելեց հրետաններին տեղը։ Թագաւորը Պուանկարէի համաձայնութեամբ յանձնեց Ժոֆֆրին մի գրութիւն, որի մէջ շնորհաւորում է ֆրանսիական զօրքին։ Պուանկարէն յանձնեց Ուէլսի պրինցին զինուորական խաչ։

Բուրբոնեան պալատի կուլուարներում օրվայ ընթացքում տիրում էր մեծ կենդանութիւն։ Զրոյցները վերաբերում էին բացառապէս կաբինէտի հնարաւոր վերակազմութեանը, որը համարվում է վճռված։ Վերակազմութիւնը բղխում է կուսակցութիւնների միջև համերաշխութիւն պահպանելու և ընդհանուր միութիւնը ամրապնդելու միակ ցանկութիւնից։ Դէլկասէի հեռանալու ժամանակից հերթին դրված է կաբինէտի կազմը փոխելու հարցը։

Այսօր վերադարձաւ Պուանկարէն։

ԼՈՆԴՈՆ.— Համայնքների պալատում Լէնսդօունը, պատասխանելով Սոլսէն ձեռնարկված արշաւախմբի մասին ուղղված հարցապնդման, բացատրեց որ ուղարկվել էին միայն աննշան ուժեր, որովհետև այդ ժամանակ աւելին ժողովել չէր կարելի, բայց պատրաստված են աւելի խոշոր ուժեր։ Թէ ինչքա՞ն են լինելու նոր ուղարկվելիք անգլիական ուժերը, կախված կը լինի այն դրութիւնից, որ կը լինի մինչև նրանց հասնելը։

Ապա յիշատակելով Յունաստանի բռնած դիրքի մասին, Լէնսդօունը երկիւղ յայտնեց, թէ Սերբիայի հիւսիսում պատերազմի ընթացքն այնպիսի է, որ այնքան էլ հաւանական չէ ներկայանում, որպէսզի սերբ զօրքը կարող լինի երկար ժամանակ դիմադրել աւստրօ-գերմանացիների գրոհին, այն ժամանակ՝ երբ Թիւանքի կողմից հարուածներ է հասցնում նրան Բուլղարիան։ Անգլիական զինուորական պլանները պէտք է համակերպվեն ընդհանուր պատերազմական կացութեան հետ, և հէնց որ տեղ հասնեն դաշնակիցների նոր օժանդակ զօրագնդերը, հարկ կը լինի մանրազննին կերպով քննել դրութիւնը և վճռել, թէ որ նպատակի համար պէտք է գործադրել անգլիական ռազմի ուժերը։ «Ցամենայն դէպս,—ասաց Լէնսդօունը,—մենք կաշխատենք օգտագործել այդ ուժերը նրա համար, որպէսզի դիմադրենք կենտրոնական պետութիւնների շարժմանը Բուլղարիայի վրայով»։

Գրէյը, պատասխանելով Կիպրոսը Յունաստանին զիջելու մասին ուղղված հարցին, ասաց. «Մենք մեր պարտականութիւնն ենք համարում դաշնակիցների համար կրիտիքական ժամանակ ապահովել օգնութիւն բոլոր այն ուժերով, որ գտնվում են մեր կարգադրութեան ներքոյ։ Այդ պատճառով մեծ-բրիտանական կառավարութիւնը յայտնեց, որ եթէ Յունաստանը անմիջապէս լիակատար աջակցութիւն ցոյց տայ Սերբիային ընդդէմ Բուլղարիայի, այն ժամանակ Անգլիան պատրաստ է զիջել նրան Կիպրոսը։ Բայց երբ Յունաստանը հնարաւոր չը գտաւ աջակցել Սերբիային, ուստի առաջարկութիւնը սպառվում է»։

ԲՈՒԽԱՐԷՍՏ.— Ի նկատի ունենալով որ օպպօզիցիայի պայքարը կառավարութեան հետ սաստկանում է, Բրատիանուն ծայրայեղ միջոցներ է ձեռք առնում ցոյցերի դէմ։ Կարգականոնը խախտողներին սպառնում է 6 ամսից մինչև 2 տարով բանտ։ Ցոյցերին դիմադրելու համար նշանակված են զօրքեր։

ՆԻՒ ԵՕՐԿ.— Յունաց թագաւորը հետևեալ յայտարարութիւնն է արել «Ասօսիէյտէդ-Պրէսսի» Աթէնքի թղթակցին. «Սերբիայի խնդիրքին Յունաստանը միայն իր սուրն է մերկացնում, բայց ոչ ոքի չէ սպառնում։ Նա չէ կարող թոյլ տալ, որպէսզի դէպքերի զարգացումը սպառնայ ազգի անձեռնմխելիութեանն ու յոյն ժողովրդի ազատութեանը։ Իմ պարտականութիւնն է պահպանել երկիրը այն կործանումից, որպիսին սպառնում է նրան, եթէ նա միջամտէ եւրոպական պատերազմին»։

ԿԻՇԻՆԵՎ.—Ռումինիայից եկողները պատմում են, որ այն րօպէից, երբ Ռուսաստանը պատերազմ յայտարարեց Բուլղարիային, Ռումինիայի և Բուլղարիայի միջև գտնվող սահմանակէտերն են գալիս ամեն օր բուլղար դասալիքների խմբեր։ Վերջինները յայտնում են, որ բուլղար զինւորական իշխանութիւնները սահմանամերձ բուլղարներին փոխարինում են աւստրիացիներով և գերմանացիներով, որոնք հագած ունեն բուլղարական զինւորական զգեստ։

ԱԹԷՆՔ.—Ստոյգ աղբիւրից տեղեկացնում են, որ Թրակիայում յունական հասարակական հաստատութիւնների և եկեղեցիների գոյքերը թիւրքերը յարքունիս են գրաւում։ Մահմեդականներին Ասիայից փոխադրել են Թրակիա։

Թիւրքերը Բոսֆորում, Մակրիքեօյից մինչև Ենիքեօյ և Դերկոսից մինչև Մալթեփէ, նաև Իշխանաց կղզիների վրա գտնվող բոլոր թնդանօթները փոխադրել են Չաթալջայի, Դերկոսի և Ադրիանուպոլսի շրջանը։

Հաղորդում են, որ Սև ծովի ափը ամրացված չէ, Կ. Պոլսի բերդապահ զօրքի մեծ մասը ուղարկված է բուլղարական սահմանը՝ Չաթալջա-Դերկոս զօրագծի ուղղութեամբ։

Կ. Պոլիսը ընկղմված է մթութեան մէջ ռուսաց աէրօպլանների երկիւղից։

Թիւրք օֆիցերները դժգոհութիւն են յայտնում գերմանացիների վարմունքի առիթով։

ԲՈՒԽԱՐԷՍՏ.—Կ. Պոլսից հաղորդում են, որ երիտասարդ թիւրքերի կառավարութիւնը աշխատում է օգտվել բոլոր ուժերով եւրոպական պատերազմից՝ Թիւրքիայի քրիստոնեայ ազգաբնակութիւնը գլխովին բնաջնջելու համար։

Զինւորական մինիստրութիւնը նոր կարգադրութիւն է հրատարակել, թէ մինչև նոյեմբերի 2-ը չը վերադարձող դասալիքների ընտանիքները ուղարկվելու են Միջագետք։

ԹԻՒՐՔԱԿԱՆ ՌԱԶՄԱԲԵՄ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)

14 հոկտեմբերի

ՊԵՏՐՕԳՐԱԴ.—Գերագոյն Զօրահրամանատարի շտաբի կողմից.

Կովկասեան զօրաճակատի վրա փոփոխութիւն չը կայ։

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ԾՈՒՐՋԸ

◆ Էսադ-փաշան սրբազան պատերազմ է յայտարարել ալբանական սերբերին և չեռնոգորցիներին։ Բոլէտինացը սպանվել է։

◆ «Daily Cronicle»-ը գրում է. «Վտանգաւոր դաւադրութիւն է ծագել ներկայ անգլիական կաբինէտը տապալելու համար։ Դաւադրութեան գլուխ կանգնած է «Times»-ի սեփականատէր լորդ Նորսկլիֆը։ Նա կամենում է հեռացնել Ասկվիթին, Գրէյին, Կիտչեներին, Բալֆուրին և Հենդերսոնին։ Թեկնածուներ առաջարկվում են Միլներ, Կարսոն, Կերզոն և այլն»։

◆ Մոսկվայի համալսարանի դասախօս Լիւբովսկին զինւորական մասնաժողովի մէջ ապացուցանում էր, որ ուսանողներին զինւորական ծառայութեան կոչելը դատարկում է համալսարանները և երիտասարդութեան ուշադրութիւնը հեռ է կասեցնում գիտութիւնից։ Այդ պատճառով աւելի յարմար է, որպէսզի ցերեկով համալսարանի մէջ լինեն սովորական զբաղմունքներ, իսկ երեկոյեան այնտեղ էլ լինեն վարժութիւններ։ Այդ նախագծի մասին զեկուցվել է մինիստրին։ Մասնաժողովը նախագիծը ընդունեց գերեզմանային լռութեամբ։

◆ Շախովսկին մինիստրների խորհրդին առաջարկութիւն է ներկայացրել, որպէսզի բանկերը ժամանակին կենսական մթերքների սպէկուլյացիաներին։

◆ Ներքին գործերի մինիստրութիւնը մշակում է օրինագիծ կրկին բժշկական քննութեան ենթարկելու սպիտակ տոմսեր ունեցողներից նրանց, որոնք ազատվել են զինւորական ծառայութիւնից վերջին 10 տարում։ («Баку»)

◆ Յունաստանը մերժեց քառեակ համաձայնութեան առաջարկութիւնը՝ ստանալ Կիպրոս կղզին և Ալբանիայի մի մասը՝ հանդէս գալու դէպքում։ Յունաստանը պահանջում է իսկոյն յանձնել Իտալիայի տիրապետութեան տակ գտնվող և Յունաստանին կից կղզիները, նաև Ալբանիայի հարաւային մասը։ Բանակցութիւնները շարունակվում են։

◆ Դաշնակիցները նոր առաջարկութիւններ են արել Ռումինիային։

◆ «День»-ը ասում է, որ Պետրօգրադում և Մոսկվայում կայացած սօցիալիստների խորհրդակցութիւնները յանգել են այն եզրակացութեան, որ պատերազմը Գերմանիայի դէմ լինելու է համաժողովրդական։ Պէտք է պաշտպանել երկրի անկախութիւնը թշնամուց, որովհետև նուաճման հետ կապված է բռնութիւն։ Այդ բանաձևի տակ ստորագրել են 100,000 բանւոր։

◆ Ռազմագէտների կարծիքով, Դվինսկի շրջանում դրութիւնը շարունակում է մնալ չափազանց լուրջ։ Թշնամին այստեղ կռւի է հանել նոր լանդշտուրմիստներին, որոնք գործադրում են կռւի նոր՝ մեզ անյայտ ձևեր։

◆ «Н. В.»-ի ասելով, թշնամին խոլերայի պատուաստով աստիճանաբար հեռանում է Լվովից։

◆ «Рѣчь»-ը յայտնում է, որ հակառակորդը եռանդուն գործողութիւնների է դիմում երկու զօրաթևերում, իսկ կենտրոնում նա բռնել է պաշտպանողական դիրք։

◆ «Р. Ин.»-ը յայտնում է, որ զինւորների ընտանիքներին նշանակված կենսաթոշակի ամենամեծ գումարը տարեկան 34 ռուբլի է։

◆ «Рѣчь»-ը հաղորդում է, որ ֆինանսների մինիստրութիւնը նախագծել է մենավաճառի ենթարկել ոչ թէ շաքարի արտադրութիւնը, այլ միայն նրա առևտուրը։ Տարին սպասվում է եկամուտ 50—60 միլիօն ռուբլի։

◆ Մինիստրների խորհուրդը միաձայն ընդունել է ներքին գործերի մինիստր Խվոստովի առաջարկութիւնը, որի համաձայն ընդլայնվելու է զէմստվոների և քաղաքների գործողութիւնները փախստականներին խնամելու շրջանում։

◆ Աւստրիական աէրօպլանները ռումբեր են նետել Վենետիկի վրա։

◆ Դաշնակիցների նաւատորմը շարունակում է ռմբակոծել բուլղարական ծովափը։

◆ Համաձայն պաշտօնական տեղեկութեան, աւստրիական հեծելազօրը գրաւել է Վալիէվօն։

◆ Գերմանացիք գրաւել են Սերբիայում հարուստ պղնձահանքեր, ուր ուղարկվել են ինժեներներ՝ շահագործելու համար։

◆ «Р. Сл.»-ին հեռագրում են, որ սերբական զօրաճակատի վրա ֆրանսիական զօրքերը հետ են մղում բուլղարներին։

◆ Բուխարէստում տեղի է ունեցել հրակայական միտինգ։ Զօրքերը կրակել են ամբոխի վրա. կան մեծ թւով զոհեր։

◆ «Р. Сл.»-ին հաղորդում են, որ գերմանական, թիւրքական և պարսկական կառավարութիւնների միջև կայացել է լիակատար համաձայնութիւն փոխադարձ օգնութեան համար։

◆ «В. В.»-ն յայտնում է, որ գերմանացիների և աւստրիացիների յարաբերութիւնները թշնամական են դառնում այն պատճառով, որ գերմանացիք թոյլ չը տուին աւստրիացիներին մտնել Վարշավա։

◆ Գերմանական պաշտօնական հաղորդագրութիւնից երևում է, որ սերբերի դիմադրութիւնը ի զուր է աւստրո-գերմանական զօրքերի թւական գերազանցութեան պատճառով։

◆ «Р. Сл.»-ին հաղորդում են, որ սկուպշչինայի վերջին նիստում պատգամաւորներից ոմանք հարց են բարձրացրել անջատ հաշտութիւն կնքելու մասին։ Պաշիչը պատասխանել է, որ լաւ է գեղեցիկ մեռնել, քան թէ ապրել յաղթողների ողորմածութեամբ։ Սկուպշչինան համարեա միաձայն վճռել է կռւել մինչև վերջ։

ՆՈԹԵՐ ԹԻՒՐՔԻԱՅԻ ԱՆՑԵԱԼԻՑ

IV

Այսպէս, մինչև XIX դարի սկզբի թւականները, երբ ամբողջ Եւրոպան Նապոլէոնին ընկճելու մասին էր մտածում, Անգլիան յաղթահարելով Ֆրանսիային այդ կօլօնիալ կռիւների մէջ՝ դուրս քշեց նրան Հնդկաստանից. նրան հարկաւոր էր այժմ պահպանել Հնդկաստանի ճանապարհը այն պետութիւններից, որոնք վտանգաւոր էին այդ ճանապարհին. այդ տեսակէտից Հնդկաստանի առաջին վտանգը Ռուսաստանն էր ներկայացնում. պատմութիւնը բացորոշ է անում մեզ, թէ ինչպէս Ռուսաստանի պաշտպան Անգլիան XIX դարի հէնց առաջին թւականներից Թիւրքիայի երդուեալ պաշտպանն է դառնում ընդդէմ Ֆրանսիայի Եգիպտոսի խնդրում և ընդդէմ Ռուսաստանի՝ վերջինիս առաջխաղացութեան դէմ։ Դրանով նա, մի կողմից, Թիւրքիայի ձեռքերով հարուածում էր Ֆրանսիային՝ որ նա չամրանայ Եգիպտոսում, վտանգելով Հնդկաստանի ճանապարհը. իսկ միւս կողմից 1841 թւի՝ Ջրերի մասին եղած կօնվենցիայով արգելեց բոլոր պետութիւնների պատերազմական նաւերի երթևեկութիւնը Ջրերում. այս արգելքը յատկապէս ուղղված էր Ռուսաստանի դէմ, և տես թէ ինչու։ 1828 թւի եգիպտական ապստամբութեան ժամանակ, երբ Մահմէդ Ալին, Ֆրանսիայի դրդմամբ, Եգիպտոսը անկախ յայտարարելով սպառնում էր սուլթանի գահին, Ռուսաստանն էր որ այդ ծանր րօպէին իր պաշտպանութեան տակ առաւ սուլթանին իր 15,000-անոց բանակով, որ այդ նոյն թւի յունական և բալկանեան կռիւների ժամանակ Ադրիանուպոլիսը գրաւելով բանակել էր Կ. Պոլսի առաջ. Ռուսաստանը պաշտպանեց սուլթանին Մահմէդ Ալիից, որի համար սուլթանը շնորհեց ռուսական պատերազմական նաւատորմին արտօնութիւն՝ Ջրերում ազատ երթևեկելու. այդ արտօնութիւնն էր որ Անգլիան 1841 թւի կօնվենցիայով վերացրեց՝ արգելելով ռուսական ռազմական նաւերին երթևեկելու Ջրերում։

Անգլիան եգիպտական արշաւանքի ժամանակ ներս խցկվեց սուլթանի պալատը և իր նաւատորմիղի ուժով հետ մղեց եգիպտական զօրքերը Փոքր Ասիայից. այդ ժամանակվանից մինչև 1907 թւի Ռեվելի տեսակցութիւնը Ռուսաստանի և Անգլիայի թագաւորների միջև, ուր երկու պետութիւնները համաձայնութեան եկան Մակեդոնիայի ռեֆորմների շուրջը միասին հանդէս գալու «արևելեան խնդրում» ընդդէմ երրեակ դինակցութեան. մինչև այդ՝ Անգլիան այն խոշոր պետութիւնն էր, որ միշտ պատւար կանգնեցնելով Ռուսաստանի առաջխաղացման դէմ Մօտաւոր ու Հեռաւոր Արևելքում՝ չէր խնայում ամեն յարմար դէպքում հարուածելով ետ մղել Ռուսաստանին իր դիրքերից։ Սակայն Եւրոպայում 19-րդ դարի սօցիալական շարժումների շնորհիւ, ժամանակաւորապէս անչքաթող արին եւրոպ. պետութիւնները Թիւրքիան ու[illegible]երը. Նրանք զբաղված էին իրանց ներքին կեանքի պայքարները անդամահատելով։ Վերջապէս, երբ եւրոպական պետութիւնները իրանց ներքին գործերը կարգադրելուց յետոյ վերստին Արևելք յառեցին իրանց հայեացքը, չափազանց դժգոհ մնացին գործերի այն ընթացքից, որ ստեղծվել էր Եւրոպայի ներքին խռովութեան ժամանակ Բալկաններում. Նրանց դժգոհութեան աղբիւրը Ռուսաստանի ազդեցութեան ուժեղացումն էր Կ. Պոլսում և Թիւրքիայի հպատակ քրիստոնեայ ժողովուրդների մէջ. և այդ հիմքը Թիւրքիայում և նրա ժողովուրդների մէջ կարելի էր նսեմացնել, եթէ նրանք նսեմացնէին Ռուսաստանի ուժն ու զօրութիւնը։ Այդ պատճառով 3 խոշոր պետութիւնները—Անգլիա, Ֆրանսիա, Աւստրիա—միաբանած՝ Թիւրքիայի հետ դուրս եկան Ռուսաստանի դէմ Ղրիմի պատերազմով։ Ղրիմի պատերազմը միաժամանակ մի պատասխան էր Ռուսաստանի այն ձգտումներին, որը օգտվելով այն դրութիւնից, որ եւրոպական պետութիւններն անչքաթող էին արել ժամանակաւորապէս Թիւրքիան, մենակ ինքը, առանց միւս պետութիւնների, Թիւրքիայի հպատակ քրիստոնեաների վրա հիմնված՝ իր վրա էր վերցրել Թիւրքիայի բալկանեան հողերի կարգադրումը։ Ղրիմի պատերազմը մի անգամ ևս հաստատեց այն, որ եւրոպական պետութիւնները ոչ միայն Թիւրքիայի վերացումը չեն ցանկանում, այլև նրա պաշտպանութիւնն իրանց վրա են վերցնում առանձին պետութիւնների ոտնձգութիւնների դէմ, ներկայ դէպքում Ռուսաստանի։ Ղրիմի պատերազմից յետոյ՝ 1856 թւի մարտ 30 ին գումարված Պարիզի կօնգրէսի 7 րդ յօդուածում՝ այդ առթիւ այսպէս է ասված. «Ապահովել օսմանեան կայսրութեան անձեռնմխելիութիւնը. վերջինիս վտանգումը դառնում է պետութիւնների հոգսի առարկայ»։ Բացի Պարիզի կօնգրէսից՝ Ֆրանսիայի, Անգլիայի և Աւստրիայի միջև կնքվեց նոյնպէս առանձին դաշն, որի հիման վրա պարտաւորվում էին երեք պետութիւնները «խուսափել այն բոլորից, ինչ որ կարող է վնաս հասցնել սուլթանի բարձրագոյն իշխանութեան անկախութեան ու արժանապատւութեան». օսմանեան կառավարութեան անձեռնմխելիութեան որևէ խախտումն՝ երեք պետութիւններն իրանց պատերազմ հռչակելու՝ դաշնադրութեամբ պէտք է նկատէին որպէս qasus belli. վերջապէս Ղրիմի պատերազմով Ռուսաստանը զրկվեց Սև-ծովի վրա իր պատերազմական նաւերը պահելու իրաւունքից. այսպիսով ռուսական ափերը մշտապէս վտանգվեցին Թիւրքիայից, Անգլիայից և Ֆրանսիայից, որոնք կարող էին անարգել մօտենալ ռուսական ցամաքին և սպառնալ նրան, ...

. . . .

Մոսկվա — Ալ. Մել. Աղաջ.

ՍՕՑԻԱԼԻՍՏՆԵՐԻ ԽՄԲԱԿԻ ԿՈՉԸ *)

Սամարայում հրատարակվող "Волжскій День» թերթում, Գ. Պլեխանովի, Լ. Դէյչի, Գ. Ալեքսինսկիի, Ա. Բախի, Ի. Բունակովի և ուրիշների ստորագրութեամբ տպված է ռուս սօցիալիստների մի ընդարձակ կոչը, որից մենք քաղում ենք հետևեալը.

«Մենք, այս կոչի տակ ստորագրողներս, պատկանում ենք ռուսական սօցիալիստական մտքի տարբեր ուղղութիւններին։ Մենք իրարից տարբերվում ենք շատ բանում։ Բայց մենք միաձայն միանում ենք նրանում, որ Ռուսաստանի պարտութիւնը Գերմանիայի հետ ունեցած պայքարում միաժամանակ պարտութիւն կը լինի և ազատութեան համար մղած պայքարում։ Եւ մենք կարծում ենք, որ ղեկավարվելով այս համոզմունքով՝ մեր համախոհները Ռուսաստանում պէտք է որ համերաշխ ծառայութեան համար մերձենային իր ժողովրդին, նրա ապրած մահացու վտանգի ժամին։

«Մենք դիմում ենք գիտակից բանւորներին, գիւղացիներին, արհեստաւորներին, գործակատարներին, կարճ՝ բոլոր նրանց, որոնք իրանց հացը ձեռք են բերում ճակատի քրտինքով և լաւագոյն ապագայի են ձգտում իրանց և իրանց երեխաների ու եղբայրների համար։

«Մենք յղում ենք նրանց մեր ջերմագին ողջոյնը և թախանձագին խնդրում նրանց.

«— Լսեցէք մեզ այս ճակատագրական ժամին, երբ թշնամին տիրելով Ռուսաստանի բերդերը՝ գրաւել է նրա հողերի մի նշանաւոր մասը և սպառնում է Կիէվին, Պետրօգրադին ու Մոսկվային, այսինքն՝ նրա հասարակական կեանքի կարևոր կենտրոններին։

«Մեր հայրենիքին առաջ էլ վիճակվել է ապրել թշնամու արշաւանքների արիւնալի սարսափներ։ Սակայն երբէք չի պատահել, որ նա խօսք տայ թշնամուց, որոնք եղել են այնպէս լաւ զինված, այնպէս լաւ կազմակերպված և այնպէս խնամքով միացած իրանց արիւնարբու ձեռնարկութեանը, ինչպէս այժմ։

Ցոյց տալով գերմանացիների յաղթութեան կործանարար հետևանքները, ստորագրողները շարունակում են.

«Նրա (Գերմանիայի) աշխատաւորների մի նշանաւոր մասի այլասերումը և անբարոյականացումը—ահա ինչով է Ռուսաստանին սպառնում գերմանական յաղթութիւնը…

«Իսկ ինչ հետևանքներ կունենայ Գերմանիայի յաղթութիւնը Արևմտեան Եւրոպայում։ Ասված խօսքերից յետոյ ի զուր է նորից խօսել այն մասին, թէ որքան շատ աղէտներ կը բերի նա Ռուսաստանի դաշնակից արևմտեան երկրների աշխատաւոր ազգաբնակութեանը։

«Մենք կամենում ենք ձեր ուշադրութիւնը դարձնել միայն հետևեալի վրա։

Անգլիան, Ֆրանսիան և անգամ Բելգիան Իտալիայի հետ միասին քաղաքական տեսակէտից վաղուց առաջ են անցել գերմանական կայսրութիւնից, որը մինչև այժմ չի հասել պարլամենտական ռեժիմի։ Գերմանիայի յաղթութիւնը այս երկրների վերաբերմամբ կը լինէր… յաղթութիւնը հնի նորի վերաբերմամբ։ Եւ եթէ թանգ է մեզ համար դեմոկրատիական իդէալը, ուստի դուք պարտաւոր էք ցանկանալ մեր արևմտեան դաշնակիցների աջողութիւնը։

«Անտարբեր վերաբերմունք դէպի ներկայ պատերազմի ելքը մեզ համար հաւասարազօր կը լինէր քաղաքական ինքնասպանութեան։

«Պրօլետարիատի և գիւղացիութեան ամենակարևոր, ամենակենսական շահերը պահանջում են գործօն մասնակցութիւն երկրի պաշտպանութեան մէջ։

«… Ձեր նշանաբանը պէտք է լինի յաղթել արտաքին թշնամուն։ Դէպի այդպիսի յաղթութեան եռանդուն ձգտման մէջ կազատագրվեն և կամրապնդվեն ժողովրդի կենդանի ուժերը։

«Հնազանդվելով այս նշանաբանին, դուք պէտք է լինէք օձի նման իմաստուն։ Թէև ձեր սրտերում բորբոքվում է հուրը ազնիւ զայրոյթի, բայց ձեր գլխի մէջ պէտք է միշտ թագաւորի քաղաքական սառն հաշիւը։ Անհրաժեշտ է, որ դուք իմանաք և յիշէք, որ անգիտակից ջանքը երբեմն վատ է կատարեալ անտարբերութիւնից։

«Ամեն տեսակ «բոյկոտիզմ»-ը զօրքի թիկունքը, այն զօրքի որ կռւում է թշնամու հետ, իր էութեամբ հաւասար է դաւաճանութեան, որովհետև դա ծառայութիւն կը լինի թշնամուն։

«Մասնաւորը պէտք է ենթարկվի ընդհանուրին։ Ամեն մի ֆիրմայի բանւորները պարտաւոր են յիշել, որ նրանք, անհաշւած, մեծագոյն սխալը կանէին, եթէ, ի նկատի ունենալով միայն իրանց շահը, մոռանային այն մասին, թէ ինչպէս գերմանական յաղթութիւնից խստօրէն տուժում են ռուսական ողջ պրօլետարիատի և աշխատաւոր գիւղացիութեան շահերը։

«Տակտիկան, որին կարելի էր բնորոշել «ամեն ինչ կամ ոչինչ» բանաձևով, է անիշխանական տակտիկա, միանգամայն անարժան պրօլետարիատի և գիւղացիութեան գիտակից ներկայացուցիչներին։

«Գերմանական բանակի գլխաւոր շտաբը ուրախութեամբ կողջունէր տեղեկութիւնը այն մասին, թէ այդ տակտիկան կայացրել են յիշեալ տարրերը։

«Հաւատացէք, որ նա պատրաստ է աջակցութիւն ցոյց տալ բոլոր նրանց, ովքեր կը մտածեն այդ միտքը քարոզել մեզանում։ Նրան հարկաւոր է, որ անկարգութիւններ լինեն Ռուսաստանում, գործադուլ Անգլիայում. նրան հարկաւոր է այն ամենը, ինչ որ կը թեթևացնի իր նուաճողական ծրագիրների իրականացումը։

«Սակայն դուք չէք ցանկանայ ուրախացնել նրան։ Դուք չէք մոռանայ Կռիլով պապի խօսքերը, թէ՝ ինչ որ խորհուրդ է տալիս թշնամին, նա, անպայման, վատ է։

«Դուք պէտք է պնդէք, որպէսզի ձեր բոլոր ներկայացուցիչները ամենաեռանդուն կերպով մասնակցեն բոլոր հաստատութիւններում, որոնք հասարակական կարծիքի ազդեցութեամբ ստեղծվում են այժմ արտաքին թշնամու դէմ կռւելու համար։ Ձեր ներկայացուցիչները պարտաւոր են, հնարաւորութեան չափ, մասնակցել ոչ միայն յատուկ տեխնիքական հաստատութիւնների (զինւորա-արդիւնաբերական կոմիտէտի նման) աշխատանքներին, հաստատութիւններ, որոնք ստեղծվում են զօրքի կարիքներին ծառայելու համար, այլև հասարակական և քաղաքական բնոյթ ունեցող բոլոր կազմակերպութիւնների աշխատանքներին։

«Դրութիւնը այնպէս է, որ մենք դէպի ազատութիւնը այլ կերպ չենք կարող գնալ, քան ազգային ինքնապաշտպանութեան ուղիով»։

*) Ներկայ թւի սեպտեմբերի 5 մինչև 10-ը (ն. տ.), Շվէյցարիայում տեղի ունեցաւ ռուս սօց.-դեմ. և սօց.-յեղ. կուսակցութիւնների ներկայացուցիչների խորհրդակցութիւնը։ Այս կոչը հետևանք է այն համաձայնութեան, որ կայացել է ռուս սօցիալիստների միջազգային կօնֆերենցիայում։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄՏՔԵՐ ԵՒ ԽՈՀԵՐ

III

Համերաշխ ու միաբան գործունէութիւնը կառավարութեան և ժողովրդի կողմից՝ հանդիսանում է հիմնաքարը պատերազմի աջող հետևանքի՝ յաղթութեան համար։ Այդ գաղափարը մարմնացաւ ոչ թէ միայն աջակցական գործունէութեան մէջ՝ «ամենը պատերազմի ու յաղթութեան համար» նշանաբանով, այլ և կառավարական մարմինները վերակազմվեցին այն մտքով, որ նրանք իրապէս արտայայտեն անխտիր բոլոր կուսակցութիւնների, իբրև քաղաքական գործօնների, համերաշխութեան և միաբան գործակցութեան գաղափարը։ Մինչև պատերազմի բռնկումը, ինչպէս յայտնի է, Ֆրանսիայի պետական ղեկը գտնվում էր սօցիալիստական մինիստրների ձեռքին, իբրև պարլամենտական ճնշող մեծամասնութեան ներկայացուցչութիւն։ Պատերազմի հէնց սկզբներին սօցիալիստական մինիստրութիւնն իր կազմի մէջ հրաւիրում է անխտիր բոլոր՝ մինչև իսկ իր հակառակորդ պարլամենտական կուսակցութիւններից ականաւոր գործիչներին՝ համերաշխ, միաբան գործակցութեամբ ամենի համար սրբազան հայրենիքի պաշտպանութեան աջակցել արտաքին թշնամու դէմ։

Անգլիան ևս մի քիչ յետոյ նոյնը արաւ. ազատամիտ կուսակցութեան անդամներից կազմված մինիստրական կաբինէտը հրաւիրեց պահպանողական և այլ հակառակորդ կուսակցութիւններից անուանի անդամներին մինիստրական կազմի մէջ։

Թէ Ֆրանսիայում և թէ Անգլիայում մինիստրական կազմի հրաւիրեալ նոր անդամները ստացան մինիստրական պորտֆէյլներ, և նրանց գործունէութիւնը և մասնակցութիւնը պետական խնդիրներում ոչ թէ անուանական է, այլ իրական։ Գերմանիայում թէպէտև այդ տեղի չունեցաւ, սակայն պատերազմի գրեթէ առաջին տարին սօցիալ-դեմօկրատները համերաշխ և միաբան ընթացան, առանց որևէ բողոքի, Վիլհէլմի քաղաքականութեան…

Ռուսաստանում Միլիւկովը և Պուրիշկևիչը, այդ երկու գաղափարական հակառակորդները, հաշտութեան ձեռք մեկնեցին իրար՝ հայրենիքին սպառնացող վտանգի առաջ։

Շատ հասկանալի է, թէ ինչու այս ամենը կատարվեց. հայրենիքը բոլոր իր զաւակների համար սրբազան է և նուիրական. հայրենիքին արտաքին վտանգ սպառնալու դէպքում՝ անխտիր բոլորը միաբանում են, մոռացվում է ամեն տեսակ ներքին թշնամութիւն և կուսակցականութիւն, ամենքը պարտաւոր են հանդէս գալ արտաքին թշնամու դէմ մի հոգի ու մի մարմին առած, որպէսզի փրկեն այն, ինչ որ ամենից թանգագինն է, հայրենիքը։

Պատերազմող պետութիւնները հիացմունք առաջացրին միաբան ու համերաշխ գործունէութեամբ իրանց ժողովուրդների հետ, իսկ հայերս զարմացրինք ամենքին մեր անմիաբան և ազգակործան գործունէութեամբ. մեր հայրենիքն ևս դարձաւ ազգերի հսկայական ընդհարման ռազմադաշտ։

Փաստն այն է, որ մի տարի տեւող ռուս-թիւրքական պատերազմը դարձաւ հայ ազգի բնաջնջման պատճառը, ...

. . . .

Պէտք էր մի բան անել, այսինքն հարկաւոր էր, իբրև հրամայողական պահանջ ներկայ ժամանակի, որոշել հայ ժողովրդի դիրքն ու անելիքը սահմանից դէսն ու դէնը։ Այսպէս՝ մի համազգային խիստ պատասխանատու խնդիրը շատ հասկանալի է, որ պէտք է ազգային քննութեան առնվէր և ազգովին որոշվէր այն գործելակերպը, որ վերաբերում է ամբողջ ժողովրդին և նրա գոյութեանը։

Եթէ հնարաւոր չէր սահմանի երկու կողմերից հաւաքել (որ մենք գտնում ենք հնարաւոր) ժողովրդի մարդկանց՝ վճիռներ կայացնելու, շատ ու շատ հեշտ էր սահմանից դէսը եղած հայ ժողովրդի ձայնը լսելի կայացնել՝ իրան ժողովրդին վերաբերող կենսական կարևոր խնդրի համար։

Սակայն այսպէս չեղաւ, ...

. . . .

Որպէս զի հեռուն չը գնանք, սկսում ենք բուն գործից խօսել, այն է Թիւրքաց-Հայաստանի փրկութեան և իրանց դրա փրկիչներ յօրջորջողների մասին։

. . . .

Կոլխաս

ՊԷՏՔ Է ՇՏԱՊԵԼ

Թիֆլիսի Հայոց Գիւղատն. և Տնայն. Ընկերութեան վարչութիւնը, յարգելով գաւառացիներին առաջարկը, իր վրա է վերցրել անբերրիութիւնից և այլ պատահարներից վնասված ու սովի ենթարկված գիւղացիութեանը մատչելի գնով հաց մատակարարելու խնդիրը։ Վարչութիւնը գաւառացիների և այլ մասնագէտ անձանց հետ միասին արդէն ունեցաւ մի քանի միացեալ ժողովներ, որտեղ որոշվեց դիմել գիւղական հասարակութիւններին, որպէսզի հացի կարիք ունեցողները իրանց հերթին դիմեն Գիւղատնտ. Ընկ. վարչութեանը։ Այսպիսով իւրաքանչիւր հասարակութիւն, որ զգում է հացի ընդհանուր պահանջ, պէտք է կազմէ հասարակական համախօսական, ընտրէ իր լիազօր-ներկայացուցիչը, համախօսականում

ցոյց տայ պահանջվելիք ցորենի կամ ալիւրի քանակը, երկաթուղու կայարանի անունը, որտեղից գիւղը ստանալու է պատվիրված հացը, և ուղարկել այդ համախօսականը Գիւղատնտեսական Ընկերութեան վարչութեանը (համախօսականի օրինակը վարչութիւնը ուղարկում է գիւղական համայնքներին)։

Կարիքը անծայր է, խնդիրը՝ շատ լուրջ։ Ասամները սրած մարդիկ շատ կան, որոնք օգտվելով ձախորդ հանգամանքներից, ամեն միջոց գործ են դնում, նոյնիսկ շահագործելով գիւղական հասարակութիւնների իրաւունքն ու ձայնը, որպէսզի ժամանակին հաց ձեռք բերեն և կրակի գնով փաթաթեն սոված գիւղացիների վզին։ Հարկաւոր է ուրեմն, որ գիւղական համայնքները շտապեն և իրանց պահանջներով որքան կարելի է շուտ դիմեն վարչութեանը, հնարաւորութիւն տալով սրան ժամանակին գործի անցնելու։ Այս դէպքում խոշոր և լուրջ դեր ունեն կատարելու մեզանում գոյութիւն ունեցող կօոպէրատիվ հիմնարկութիւնները, գաւառական ուսուցիչները և իւրաքանչիւր գիւղի մէջ գտնվող գիտակից և գիւղացու շահերով հետաքրքրվող անձինք։

Թոյլ եմ տալիս ինձ համախօսական կազմող համայնքների ուշադրութիւնը հրաւիրել հետևեալ հանգամանքի վրա։

Առ հասարակ համախօսականներ մեզանում ընդունված է կազմել տներում նստած և ապա շրջեցնել ձեռքից ձեռք ստորագրելու համար։ Նոյն ձևով կատարվում է և լիազօրներ ընտրելու գործը։ Ներկայ դէպքում սրովհետև խնդիրը աւելի քան լուրջ է և բարդ, կապված խոշոր դրամական հաշիւների և ստացված հացի բաժանման ծանր հարցի հետ, ուստի անհրաժեշտ է գումարել հասարակական բազմամարդ ընդհանուր ժողով, տեղն ու տեղը կազմել համախօսական և որպէս հասարակութեան լիազօր ներկայացուցիչ ընտրել այնպիսի անձանց, որոնք վայելելիս լինեն հասարակութեան կատարեալ վստահութիւնը և որոնց յետագայ գործունէութիւնը յետոյ «չը փոշմանեցնի» նրանց ընտրող համայնքներին։

Ճիշդ է, գիւղական իրականութեան մէջ դժուար է լինում ցանկալի համարվող բազմամարդ ընդհանուր ժողով գումարելը, բայց ի նկատի ունենալով խնդրի ունեցած արտակարգ և լուրջ նշանակութիւնը, պէտք է իրագործել այդ և որքան շուտ, այնքան լաւ։ Գործը առանց այն էլ ուշացված է, պէտք է ուրեմն շտապել։

Բ. Մկրտումեան

ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆԻ ՑԱՒԵՐԻՑ

VI

Մեր քննադատութիւնը

Նախորդ յօդուածներով եկանք այն եզրակացութեան, որ մեր ամբողջ գործը սոսկալի քաոսային դրութեան մէջ է։ Սակայն ամեն մի գործ բարեկարգելու համար ընդունված է որոշ հաջորդականութեան սիստեմ, և այդ հաջորդականութիւնը տալիս է իր փայլուն վախճանը, եթէ միայն ղեկավար անձը, վերահսկիչ մարմինը գիտակցէ իր պարտականութեան ծանրութիւնը, իր պատասխանատուութեանը յանձնված գործի մեծութիւնը։

Գրական աշխարհի վերահսկիչը հանդիսանում է մամուլը. նրան ենք յանձնված մենք ամենքս, նա է վճռում ու ծանուցանում ամբողջ աշխարհին մեր գործի գոյութեան և նրա ինչ լինելու մասին։ Նրա մէջ ենք որոնելու մեր աննորմալ գործի փրկութիւնը, նրա ուժեղ, անաչառ ու լուսամիտ հարուածների տակ պիտի տեսնենք մեր գործի անհուն ու խոր վէրքերը, և այդպիսով նա պիտի ստիպէ մեզ ոտք դնել այն ուղիի վրա, ուր մտքերի ուժեղ մրցման ու բախման հարուածներից ծնվում է մարդկութեան լաւագոյն տենչերի գեղեցկագոյն թռիչքը դէպի իր յաւիտենական հմայիչ երջանկութիւնը՝ առաջադիմութեան գիրկը։

Սակայն, եթէ քննադատական մասը կանգնած է լինելու մեր աննորմալ գործի ամենաստորին աստիճանի վրա և բաւականանայ անիմաստ չոր ու ցամաք «լաւ ու վատ» մեր ուսումնարանների սպանիչ սիստեմի թւանշաններով, կամ անվայել ածականներով որակէ գործի դրութիւնը, կամ վերջապէս, որ և գլխաւորն է, իր խօսքով ապացուցանէ իր անպատրաստ լինելը, թատրոնական աշխարհից հեռու լինելը և մեր ծիծաղին արժանանայ, ապա աւելի լաւ է, որ նման մամուլի խօսքը բոլորովին գոյութիւն չունենայ, որովհետև նա այդպիսով մեր գործը կառաջնորդէ ոչ թէ առաջադիմութեան, այլ յետադիմութեան գիրկը։

Որպէսզի խօսքս շատ ուժեղ չը թւայ, ես միայն երկու օրինակ կը բերեմ մեր քննադատական աշխարհից, որպէս նմուշ։ Դերասանուհին ինտելիգենտ է, արիստօկրատ, օժտված բեմական բոլոր ընդունակութիւններով. բայց ռեցենզենտը գտնում է, որ նոյն դերասանուհին չէ կարողանում կառավարել իր ձեռքերը։

Մի՞թէ նման անհեթեթութիւն կարելի է տանելի համարել թատրոնական քննադատի կողմից. մի՞թէ նման դէպքերումն էլ կարող են ասել, որ դա քննադատի անհատական կարծիքն է։

Ի՞նչ անհատական կարծիք... Փորձված, ինտելիգենտ, տաղանդաւոր դերասանուհին ձեռքերը չէ իմանում պահել... Ապա ուր մնաց նրա փորձառութիւնը հապա... Այդ միևնոյն է՝ ասել համալսարանաւարտի վերաբերեալ, թէ նա այբուբենը դեռ չէ սովորել։

Անցնենք երկրորդ նմուշին։ Ստրինդբէրգի «Հայր» պիէսը վերլուծելով, ռեցենզենտը գրում էր. «Երբ հայրը իմանում է իր կնոջից և համոզվում է, որ աղջիկը իր հարազատ աղջիկը չէ, սկսում են նրա համար սոսկալի տանջանքներ»։ Մինչդեռ Ստրինդբէրգը «Հայր» պիէսով շօշափում է հայրականութեան և մայրականութեան իրաւունքները. հայրական իրաւունքները անապացուցելի են, քանի որ եթէ մայրը ցանկանայ՝ կարող է իր ամուսնուն մոլորութեան մէջ ձգել, թափելով նրա ականջին կասկածի թոյն։ Հօր տրագեդիան կայանում է անյայտութեան սարսափի մէջ, իր անապացուցելի իրաւունքների հանդէպ. ահա թէ ինչպէս է աղաւաղվում պիէսների իդէան մեր մամուլի էջերում։ Եւ մի՞թէ այս էլ տանելի է, և մի՞թէ սա էլ քննադատի անհատական կարծիքն է։

Նման նմուշներով լի են մեր մամուլի էջերը, որ անկարելի է առաջ բերել այստեղ. բաւականանանք այս երկուսով, որոնցից առաջինը ապացուցում է ռեցենզենտի ծանօթ չը լինելը բեմական արուեստի հետ, իսկ երկրորդը՝ իր մտաւոր պատրաստականութիւնը։

Վերոյիշեալ օրինակները բերելով կամենում եմ հարցնել, թէ մենք դերասաններս կարդալով նման քննադատութիւններ՝ ինչ պիտի զգանք. և մի՞թէ որևէ մէկը իրաւունք ունի այդ բոլորից յետոյ դատապարտելու մեր անտարբերութիւնը դէպի նման ռեցենզիաները։ Սակայն մի՞թէ մամուլը իրաւունք ունի նետելու մեզ անտարբերութեան գիրկը, ուր ծնվելու է միայն և միայն անգործունէութիւն. ահա գլխաւոր հարցը։ Մինչդեռ արտիստի որոնող ոգին շարունակ կարօտ է մամուլի խօսքին, այնպիսի խօսքի, որ գայ պարզի անթիւ հարցերը իր փորձված մտքի անաչառ ու ուժեղ հարուածներով, հարուածներ, որոնք ոչ թէ ազդեն սրտի թոյլ լարերին, որոնցից լոկ կիրքն է արթնանալու, ո՛չ, այլ պահանջէ նրանից խոնարհվել խիզախ մտքի հանդէպ, արթնացնէ ակնածութեան ոգի և այդպիսով ստիպէ նրան խորասուզվել մարդկութեան հոգու այն մութ անկիւնները, որոնք ուսումնասիրութեան միջոցին վրիպել են արտիստի աչքից... Նման քննադատութիւնը կը բանայ մեր մտքի վարագոյրը աւելի լայն ու լայն, ուր մենք կը տեսնենք աշխատանքի նորանոր հորիզոններ, մեր ստանձնած գործի վեհութեան ու կարօտ ուսումնասիրութեան գեղեցիկ անսպառ շտեմարանը։

Զի որ պատահական անհատների պատահական խզբզանքի սխալ ու թիւր անհատական կարծիքներով չէ կարելի փաթթել թատրոնական աշխարհը և առանց այն էլ տգեղ դրութեան հասած այդ գործը ձգել անվերադարձ, անելք կործանման խորխորատը։ Թող տարբերվեն տեսակէտները, բայց ոչ երբէք վրիպեն տպագրական խօսքի մէջ մտքի սխալները։

Թող գաղափարը լինի անսասան, նրան հասնելու ուղիները՝ հազարաւոր... Գտնենք այդ ուղիներից լաւագոյնը։ Տուէք մեզ կռիւ դէպի շուրջը. դա է լինելու մեր տենչը. դա է բանալու մեր առաջ ընտրութեան ուղին, ուր թոյլերը կը մնան կիսաճանապարհին, իսկ ուժեղները կը գնան վեր, շարունակ վեր... մաքուր մրցման ուղիով։

Այո, վերջացնելով խօսքս, կասեմ. միայն անաչառ, իր բարձրութեան գագաթնակէտին կանգնած մամուլին է վերապահված գործի աննորմալ կողմերը շտկելու, բարեկարգելու ու բարելաւելու հոգսը։ Մի՞թէ բաւական չէ որքան մոլորեցինք ու մոլորեցինք։ Թողնենք մեր հին ու սպանիչ սիստեմները, վերջապէս դիմենք այն արշալոյսին, որը խոստանում է զարգացնել իր ճառագայթների տակ մարդկութեան երջանկութեան համար կեանք խոստացող գիտակից վերաբերմունքը։

Մի ուրիշ անգամ կը խօսենք մեր նորածին մանուկի՝ ժողովրդական թատրօնի մասին։

Ամօ Խարազեան

ՀՐԱՏԱՊ ՍՓՈՓԱՆՔ ՄԱՅՐ-ՀԱՅԱՍՏԱՆՑԻՆԵՐԻՆ

Երևանեան նահանգում ցրտերը սկսել են, և փախստականների մի անվերջ շարան Թիֆլիս է գալիս, ենթադրելով որ այստեղ աւետաց երկիրն է։ Մերկ, բոբիկ, նուազ ու կիսաքաղց 19 ընտանիք, աւելի քան 80 հոգի, միայն մի օրում (հոկտ. 12-ին) մտան մեր ապաստարանը։ Հարկադրված որոշեցինք՝ ամեն նորեկ մեզ դիմողներին տալ և երեք օրվայ գիշերային ապաստարան։ Բայց երեք օրվայ ընթացքում հնար կա՞յ արդեօք նորեկներին ձմերային ամիսների բնակութեան համար հաստատ տեղ գտնել։

Արդեօք հնարաւոր չէ՞, որ այսպիսի մի որոշում լինի՝

1) Մեր թէյարան-ճաշարանը դադարէ դրամական նպաստ, զգեստ, անկողին, բնակարան, ճանապարհի ծախս, բժշկական օգնութիւն և դուրսը ճաշ, չայ-շաքար մատակարարելուց, այլ բացառապէս տայ, ինչպէս մեր սկզբնական որոշումն է եղել, անուղղ, այն է՝ առաւօտ և երեկոյ թէյ հացով և կէսօրին ճաշ ու ցերեկվայ ապաստարան։

2) Մի ուրիշ հաստատութիւն, օրինակ՝ Կ. Հ. Բարեգործ. Ընկ. մատակարարէ բոլոր փախստականներին տաք բնակարան։

3) Կենտրոնական Կօմիտէն՝ զգեստ։

4) Հայուհեաց Ընկ.՝ անկողին։

5) Նպաստամատոյց Ընկ.՝ կօշիկ։

6) «Մեղուն»՝ աշխատանք կանանց։

7) Ուսուցչ. Միութիւնը՝ բոլոր երեխաներին դաստիարակութիւն և ուսուցիչներին ընկերական խնամք ու աշխատանք։

8) Հրատարակչ. Ընկ.՝ դասագրքեր։

9) Քահանաների Միաբանութիւնը՝ թաղել մեռելներին։

Ախր ինչի նման է, Թիֆլիսի մի անկիւնում իր աղիզ մանուկների համար մեզ է աղերսում սգաւորը, որ հոգանք թաղել տալու։ Հարկ կա՞յ սրտաճմլիկ փաստեր շարելու։

10) Բժշկական օգնութիւն յանձն առնել մի յատուկ հիւանդանոց, որն առանց բացառութեան ընդունէ և խնամէ իրան դիմող հիւանդին։

Մենք հարկադրված էինք շեղվել մեր նպատակից և բացի անդից մատակարարել վերոյիշեալ անհրաժեշտ և հրամայողական կարիքներն էլ մեր յօշոտված արիւնակից Հայաստանի բեկորներին։ Մենք ոչ մի անգամ չասեցինք, թէ ապաստարան ենք տուել հէնց օգոստոսի սկզբից, նոյնիսկ մեր բնակարանումն էլ, շատ և շատ փախստականների։ Բայց այժմս ցրտերը սկսել են, կարիք կա՞յ մինչև գարուն հաստատուն օթևաններ, ամենքին առանց բացառութեան ժողովները, յանձնաժողովներն ու մասնաժողովները մինչև կը խորհրդակցեն, կը ճառախօսեն ու կը գան որոշ եզրակացութեան, քիւրդի և թիւրքի սրից ազատվածներն էլ մեր աչքի առջև ցրտահար կը լինեն, կը մեռնեն հէնց այնպէս, ինչպէս առաջ Թիֆլիսի նման հայաշատ մայրաքաղաքում եկեղեցու բակերում քաղցից եղան մեռնողներ։

Ստացել ենք նուէրներ՝

Հ. Տիրայր վարդապետից 10 ռ., Մոսկվայից՝ Տիրուհի Կոստանեանից 25 ռ., Օդեսայից՝ Գէորգ Շահումեանից 5 ռ. (2 պատկերի վճար), Արշակ Գուլէեանից 5 ռ. (ամսավճար)։

«Մշակի» միջոցաւ՝

Խարկովից՝ Շուշանիկ Կ...րղինեանից 70 ռ., որից 25 ռ. իր կողմից, իսկ մնացեալ 45 ռ. իր տանի առիթով ստացված իր բարեկամներից։ Վասիլի Փուղինեանից 10 ռ., Նիժնի-Նովգորոդից՝ Գրիգոր Պօղոսեանից 63 ռ., հանգանակված Միքայէլ Ղազարեանից 15 ռ., Մարտիրոս Ցօվնանեանից 5 ռ., Ներսէս Ռաֆայէլեանից 3 ռ., Աստղիկ Խաւրիկեանից 5 ռ., Կարապետ Տէր-Զաքարեանից 15 ռ., Ալէքսանդր Միքայէլեանից 15 ռ., Եղբ. Պօղոսեաններից 5 ռ. (գումարը 63 ռ.), Սիրական Շահինեանից 10 ռ.։

Տ. Նազարեան

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

Լուրեր բերդիկ կեանքից

Սղնախ, 4 հոկտեմբերի

Սեպտ. սկզբից հաստատված է կանոնաւոր հաղորդակցութիւն Կախեթի երկաթուղու վրա։ Առաջ գնացքը Թիֆլիսից գալիս էր և գնում շաբաթը երեք անգամ, իսկ այժմ մի գնացք գալիս է ամեն օր Թիֆլիսից, իսկ միւս գնացքը գնում է Կախեթից նոյնպէս ամեն օր։ Այժմ պօստը ստացվում է երկաթուղով ամեն օր, նոյնպէս գնում է ամեն օր։ Սղնախի համար պօստի կայարանն է Ծնորին։ Թէև առաջ նոյնպէս ամեն օր ստացվում էր պօստ, բայց ստացվում էին միայն լրագիրներ և հասարակ նամակներ, որոնք բերվում էին հանրակառքով։ Երկաթուղին կանոնաւորվելով՝ պէտք է փակվեն պօստային կայարանները, որոնք գտնվում են Թիֆլիսի և Սղնախի միջև։ Գինը թանգ է։ Սղնախից Մելաանի կայարանը պէտք է վճարել փայտոնին 2 ռ., ապա մինչև Թիֆլիսի երկաթուղուն 3 ռ., մինչդեռ Դիլիջանը տանում է 3 ռ.։ Եթէ շինվի լայն ճանապարհ Սղնախից Ծնորի Մաշնաարի գիւղի վրա (հին ճանապարհ կայ), այն ժամանակ Սղնախից Ծնորի կը լինի 7 վերստ և յարմար և էժան կը լինի գնալ Ծնորի, քան թէ գնալ Մէլաանի։

Սղնախի քաղ. դպրոցի այրված շինութեան վերանորոգութիւնը սկսել են։ Ձասադի պատը քանդում են, որով շինութիւնն աւելի կընդարձակվի։ Քաղ. դպրոցի տեսուչն է այժմ պ. Բէժանեան (ուսուցիչ)։ Սղնախում պետ. դպրոցներում հայ դասատու մինչև օրս չէինք տեսել։ Փոխվեց օրիորդաց Մարիինսկի դպրոցի տեսչուհին։ Այժմ Մարիինսկի դպրոցում ուսման վարձն է 40 ռ., իսկ քաղ. դպրոցում՝ 24 ռ.։ Աւելացրին այս տարվանից։ 15 տարի առաջ քաղ. դպրոցում թոշակն էր 12 ռ., իսկ Մարիինսկի դպրոցում՝ 18 ռ.։ Ի հարկէ թոշակների զգալի բարձրացումը ետ կը մղի աղքատ դասակարգին դպրոցներից։

N. N.

Հայ գաղթականների դրութիւնը

Բաղա, 3 հոկտեմբերի

Արդէն ամսից աւելի է՝ 150 հոգի են ուղարկել Զարդախլու գիւղից, առանց հացի և առանց թէյի ու շաքարի, ինչպէս տալիս են ամեն տեղ. այսքան ժամանակ է 150 հոգու համար շրջանի կառավարիչ կօմիտէն Զարդախլուից տուել է 9 մէշօկ ալիւր, որի 2 մէշօկը մաղած թեփ է եղել, այն էլ առանց թէյի և շաքարի. ընտրվածներին դիմում են հաց աղերսելով, բայց մերժումն են ստանում մի քանի յանդիմանական խօսքերով։ Թշուառների գոյութիւնը պահպանելու համար ամեն օր գիւղի քահանաները թաղէ-թաղ շրջում են և հաց ժողովում, որոնց հազիւ հասցնում են օրական հոգուն $1/2$—1 ֆ. չոր ու ցամաք գարի ու կորեկ խառնած հաց։ Բաղայից Զարդախլու են գնում՝ Գետաբէգն են ցոյց տալիս, այնտեղից Աննէնֆելդ են ցոյց տալիս, իսկ այստեղից էլ Գանձակ են ուղարկում դիմողներին՝ «գնացէք, գնացէք վաղը կամ միւս օրը կը ստանաք» ասելով։

Բագեցի

Իշխանական ամուսինը

Ախալքալաքի կայարան, 8 հոկտեմբերի

Անցեալ օրը Շնող գիւղում ինքն-իրան հրացանազարկ անելով կեանքին վերջ է տալիս նոյն գիւղացի Բ. Բէգթաշեանի կինը, որը մի համեստ և տնարար ամուսին էր։

Դժբաղդ կինը օրը ցերեկով, ամուսնու հետ մի ինչ-որ բանի մասին վիճաբանութիւն ունենալուց յետոյ, դուրս է գալիս տնից, մտնում միւս սենեակը և որսորդական հրացանը, որի ձայնի վրա գալիս են տնեցիները և գտնում նրան կեանքի հետ կռւելիս։ Ինչպէս ինձ է պատմել, անձնասպանութեան դրդապատճառը եղել է ամուսինների միջև եղած անվերջ վիճաբանութիւնը և ամուսնու կոպիտ վերաբերմունքը։

Նօյէ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԹԻՖԼԻՍ

◆ Հոկտ. 14-ին Օգոստափառ Փոխարքան այցելեց Ն. Կ. Մ. Թագուհի Կայսրուհի Ալէքսանդրա Ֆէօդորովնայի անուան հիւանդանոցը, որը գտնվում է Վակէում, հոգևոր սեմինարիայի շէնքում։

◆ Թիֆլիսի նահ. ազնուականութեան պարագլուխ Ձելօկայեվ Փոխարքային ներկայացրեց մի գրութիւն այն մասին, թէ ինչ կարիքներ ունի անբերրիութիւնից, հեղեղներից և պատերազմական գործողութիւններից վնասված վրաց ժողովուրդը։

◆ Նախանցեալ օրը Օգոստափառ Փոխարքային ներկայացան Թիֆլիսի նահ. ազնուականութեան պատուիրակներ իշխ. Դ. Ե. Ձելօկայեվ և Մ. Վ. Մաչաբելի, որոնք գնում են Պետ. Խորհրդի անդամի ընտրութեանը մասնակցելու Պետրօգրադում։

◆ Թիֆլիսի քաղաքագլուխը Պետական Դումայի անդամ Մ. Պապաջանեանից ստացել է հետևեալ հեռագիրը. «Փախստականների տաք հագուստի համար հոկտ. 10-ին կէս միլիոն ռ. ուղարկվեց Փոխարքային։ Համաձայն Փոխարքայի յայտարարութեան, առանձին յանձնաժողովը որոշեց հոկտեմբ. 11-ին $1^1/_2$ միլիոն ռուբլի փոխադրել, որից 500,000 ռ. փախստականների պահպանութեան համար և 1 միլ. Քաղաքների Միութեան վարակէչ հիւանդութիւնների դէմ կռւելու համար։ Փողը կը փոխադրվի հոկտ. 12-ին։ Արդեօք Փոխարքայի տրամադրութեան տակ միջոցներ կա՞ն բարակներ շինելու համար այնտեղ, ուր մարդիկ ապրում են բաց երկնքի տակ։ Ռուսաստանի կենտրոնում և հիւսիսում ամենուրեք բարակներ են շինվում։ Հեռագրեցէք, բացի դասաւորող բարակներից՝ հարկաւո՞ր են արդեօք մշտական բարակներ»։ Քաղաքագլուխը հեռագրեց Պապաջանեանին, որ դասաւորող բարակներ փախստականների համար հարկաւոր են, իսկ մշտականի հարկաւորութիւն չը կայ առայժմ։

◆ Ամերիկայից Արխանգելսկի վրայով Թիֆլիս եկան 70 հայ կամաւոր։ Նրանք մեկնում են կովկասեան ռազմաճակատ։

◆ Զինւորական հաղորդակցութիւնների վարչութեան կառավարիչը յայտնեց քաղ. վարչութեան, որ ամեն միջոց ձեռք է առնված, որ ապրանքների առաքման գործը կանօնաւորվի, և հոկտ. 13-ից Բալաջարում այնպիսի կարգ է սահմանած վագոններ ուղարկելու համար, որ ամեն օր Թիֆլիս կը մտնեն 30 մթերակիր վագոններ։

◆ Քաղ. վարչութեան անդամ Միք. Զաբարը Ռոստովից հեռագրում է քաղ. վարչութեան, թէ Ռոստովում կանգնած են 148 վագոն ալիւրով, որոնք պէտք է գան Թիֆլիս։ Վագոնները կանգնած են օգոստոսից և մինչև անգամ ապրիլից։ Հաւատացնում են, որ արգելված է այս վագոններն ուղարկել հոկտ. 16-ից յետոյ։ Անհրաժեշտ է բանակցել զինւորական հաղորդակցութիւնների կառավարչի հետ, որ արգելքը վերացվի։ Ի նկատի ունենալով որ մեծ քանակութեամբ ալիւր է գնված հին գնով, Զաբարը խնդրում է սակագինը չը բարձրացնել։ Այժմ էլ առաջարկում են 120 վագոն հին գնով։

◆ Այսօր Թիֆլիս է գալիս Պետրօգրադից դասախօս Վ. Վ. Վօդովօզովը, որին հրաւիրել է Հասարակական ակումբը։ Նրա առաջին դասախօսութիւնը կը կայանայ կիրակի, հոկտ. 18-ին, Երաժշտական դպրոցի շէնքում (Գրիբօեդովսկայա փող. № 10), որը նուիրված է լինելու Սերբիական Մակեդոնիայի վիճակին և սերբ-բուլղարական յարաբերութիւններին։

◆ Թիֆլիսի բորսային կօմիտէտը Հարաւային Ռուսաստանի արդիւնաբերողների և առևտրականների ներկայացուցչական համագումարների խորհրդից ստացել էր առաջարկութիւն, Թիֆլիսի բորսային կօմիտէից մի ներկայացուցիչ նշանակելու այդ համագումարների խորհրդի խորհրդակցութեանը մասնակցելու համար, որը կայանալու է Օդեսայում հոկտ. 14-ին։ Բորսային կօմիտէտը, հոկտ. 14-ի իր նիստում, անհնար գտաւ ներկայացուցիչ ուղարկել, ժամանակի կարճութեան պատճառով։

◆ Հոկտ. 14-ին, առ. 5-դ գիմնազիայում, Միք. Աթաբէգեանի նախագահութեամբ կայացաւ հոգաբարձական խորհրդի ժողովը, որտեղ որոշվեց նոյն գիմնազիայի չքաւոր աշակերտներից 1915/16 թ. ուսումնավարձ չը պահանջել։ Խորհրդի որոշմամբ 42 աշակերտ ազատվում են ուսման վարձից, դրանց թւում և պաշտօնեաների երեխաներ։ Խորհուրդը որոշեց նաև ուսումնավարձից ազատել 5-րդ գիմնազիայում սովորող ինչպէս քաղաքային թոշակաւորներին, նոյնպէս և քաղ. տան ծառայողների երեխաներին։

◆ Զինգերի փակված խանութների գործակալները, թւով 150 հոգի, իրանց ներկայացուցիչների միջոցով դիմել են Թիֆլիսի ոստիկանապետին, խնդրելով որ ադմինիստրացիան միջնորդ հանդիսանայ իրանց և Զինգերի ընկ. միջև, որպէսզի ընկ. միանուագ նպաստ տայ իրանց այն չափով, որքան նրանք միջին թւով վաստակում էին տարեկան։

◆ Լոյս տեսաւ Կովկասի հասարակական գործիչների IV համագումարի աշխատանքները մի ստուար հատորով։

ԿՈՎԿԱՍ

◆ Ներքին գործերի մինիստրութիւնը ժանտախտի դէմ կռւող Բաքուի յանձնաժողովի տրամադրութեան տակ է դրել միանուագ 3500 ռ., և ամսական 772 ռ.։

◆ Ինչպէս Կովկասի ամեն քաղաքում, այնպէս էլ Բաքւում զգացվում էր մանր հնչիւն դրամի խիստ պակասութիւն։ Այդ պատճառով պետական բանկի Բաքուի բաժանմունքը միջնորդել էր, որ բաց թողնվի մեծ քանակութեամբ մանր դրամ։ Այդ միջնորդութիւնը բաւարարված է։ Փոխարէնը 2000 ռ. մանր դրամի՝ բանկի բաժանմունքը այժմ ստանալու է 5000 ռ. մանր հնչիւն դրամ։

◆ Սևանից Եղիշէ վարդապետը հեռագրում է մեզ. «Վախճանվեց Սևանայ վանքի բազմամեայ աշխատաւոր և վանահայր Սարգիս եպիսկոպոս Փիլօյեանը»։

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ

◆ Պատգամաւորների ստացած տեղեկութիւնների համաձայն, 1916 թւի բիւջէն պարունակում է 700 միլիոն ռուբլու դեֆիցիտ։

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԿՈՒԼՏՈՒՐԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀԸ ԵՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ *)

VII

Հայաստանում՝ նախ քան արիօ-եւրոպացիների գալը՝ բնակվում էին զանազան յաբէթեան ժողովուրդներ և ցեղեր, ինչպէս որ կովկասեան աշխարհի այլ երկիրներում։ Արիական գաղթականութեան նախնական հոսանքները եկան մի մասը արեւմուտքից՝ Փռիւգիայի (Ֆրիգիա) վրայով, միւս մասը արևելքից՝ Իրանից։ Ոչ մէկը և ոչ միւսը չը կարողացան ջնջել տեղական բնիկ ազգաբնակութեան, միայն պատճառ դարձան յաբէթեան աւելի ազատասէր ցեղերին քաշվել հիւսիս, կովկասեան աշխարհի թիկունքը, իսկ տեղում մնացողների հետ նրանք հետզհետէ խառնվեցին. այսպէս է սկսում ակադեմիկ Մառը իր աշխատութեան երկրորդ մասը։

Հայաստանի բնակչութեան համեմատ, այն ժամանակ յաբէթեան լեզուներն էլ այնտեղ այնքան բազմազան էին, որքան կովկասեան աշխարհի միւս երկիրներում։ Երբ արիօ-եւրոպացիները ցրվելով տեղ բռնեցին Հայաստանում, նրանց բարբառները միակերպ մասսայով տարածվեց երկրում, խառնվելով տեղական յաբէթեան լեզուներին. հետևանքն այն եղաւ, որ առաջ եկան զանազան խառն՝ յաբէթեան-արիօ-եւրոպական լեզուներ։ Հայաստանի այդ խառն տիպի լեզուների մէջ արիօ-եւրոպական շերտը դեռ երկար ժամանակ աճում էր, և այդ աճումը լինում էր իրանական էլեմենտների հաշւից. միջպարսկական լեզուն Հայաստանի լեզուների մէջ ներս խուժեց բառական այնպիսի ծաւալով, որ զուտ իրանական բառեր Հայաստանում աւելի շատ են, քան իր ժամանակակից պարսկերէն լեզուի մէջ, որտեղ լի են արաբական և թիւրք էլեմենտները։ Բայց Հայաստանի վերոյիշեալ խառն տիպի լեզուների մէջ յաբէթեան շերտը չի սահմանափակվում միայն այն տեղական առարկաներով (մատերիալ), որոնց հանդիպեցին եկւոր արիօ-եւրոպացիները։ Վերջիններս ... բնիկ-յաբէթեանների միաւորութեամբ յաբէթեան շերտն աճեց հիւսիսից, զուտ յաբէթեան ժողովուրդների միջավայրից և ոչ միայն իր անմիջական հարևաններից։

Հարաւից հիւսիս սեղմված յաբէթեան ժողովուրդների միջև տեղի ունեցան մեծ տեղափոխումներ, ամեն կողմից առաջ շարժվող արիօ-եւրոպացիների պատճառով։

Յաբէթեան ժողովուրդները ոչ միայն դիմադրութիւն էին ցոյց տալիս, այլ և իրանք երբեմնապէս շարժվում էին դէպի հարաւ։ Այդպիսի շարժումներից մէկը, որ հետագայում բաւական յղի հետևանքներ ունեցաւ մեր խնդրի վերաբերեալ, հանդիսացաւ յաբէթեան ժողովուրդների միջից հենիօխների բարձրացումը։

Այդ հենիօխները, ինչպէս այժմ պարզվեց, հենօխները կամ հանօխները գրաւեցին յաբէթեան բնիկ ցեղերի համարեա բոլոր երկիրները, որոնց հետ և Հայաստանը։ Նրանց տիրապետութիւնը այս երկրում ժամանակակից հանդիպացաւ արիօ-եւրոպա-

*) Տես «Մշակ» № 214։

[illegible]

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Օ պ ե ր ա

[illegible]

Փոփոխական Տոմ

[illegible]

ՀԱՅ ԿԵԱՆՔԸ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ

[illegible]

Կրթական գործը

[illegible]

Х. Х

Печатать дозволено военной цензурой.

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

(Թիֆլիսի ժամերով)

[illegible]

ԲԺՇԿ. Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

[illegible]

Ս. Գ. ՏԷՐ-ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ—12—1 ժ. երեկ. հիւանդ. և չտաքած. երիկամից նեղքին և հիւ. և ծաղկեամ.։
ԴԻՆ-Բ.ՇԻՐԵԹ ՏԷՐ-ԴԱՒԹԵԱՆ—12—1 ժ. մանկաբար ձուծիւն և կանանց հիւ.։

Ռ Ե Ն Տ Գ Ե Ն Ը

Մ. Մ. ԲԵՆԻԱՄԵԱՆ—6—7 ժ.

Վճարք 50 կ.։ Չքաւորները ձրի։ Համաձայնորդի (կօեալրւմէ) և սպիրալայի համար առանձին։

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝

Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան

1. 0—172

Բ Ժ Շ Կ Ա Պ Ե Տ

Գ. Ա. ՀԱԽՎԵՐԴԵԱՆ

Նախկին օրդինատոր Պետերբուրգի սիֆիլ.-վեներ.-կլինիկայի։ Ընդունում է հիւանդներին յատկապէս միզաուխային, վեներ., սիֆիլիսային հիւանդութեան. առաւ ժամը 10—11 և երեկ. ժ. 6—8. Սոմխոնօվսկայա փող., № 18 (Վորոնցովի արձանի մօտ)։ Բժշկի բնակարան. Սոմխոնօվսկայա, № 16.

(չ. ու. կ.) 1018. 100—94

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՊՇԵՑՈՒՑԻՉ ԳԻՒՏ

Վերադարձնում է ույժերը, կայտառութիւնը և տղամարդկութիւնը։

Տարիներ շարունակ, ասում է պրոֆ. Ժակ Լերու-Սինօ, կրում էի հոգեկան տանջանքներ. ես ամաչում էի ուղիղ նայել մարդկանց երեսին, թոյլ, հիւծված, կենսական ույժերս ու սեռական եռանդը վերադարձնելու յոյսս կարած, ես չէի կարողանում առողջ տղամարդու վայել գիրք պահել հասարակութեան մէջ. ես սկսեցի ճանապարհորդել մի երկրից միւսը, խորհրդակցել յայտնի բժիշկների հետ և փորձել ամեն տեսակ բժշկական միջոցներ, բայց վերջ ի վերջոյ զգացի, որ քայքայվում եմ հոգեպէս, ֆիզիքապէս ու բարոյապէս և սարսափում էի անձնասպանութեան կամ գժանոցի մտքից։ Բարեբաղդաբար ինձ աջողվեց գնալ Պարիզ, ուր իմ մի բարեկամը բժշկվում էր ջղային-թիւնից. նա խորհուրդ տուեց ընդունել ֆօսֆօր, այսինքն դեղը. Պիլցի ՍՏԻՄՈՒԼՕԼԸ։ Ես չը հաւատացի, բայց որովհետև նա ընդունել էր և զգալով կրկին վերադարձել իր առողջութիւնը, ուստի ես էլ որոշեցի փորձել. նա վերադարձրեց իմ նախկին կայտառութիւնը և ջղային ույժը. Ներմուծեց արեանս մէջ նոր կեանք և իմ մարմնի բոլոր օրգաններին տուեց եռանդ և երկրասարդական ույժ։ Մեծ էր իմ ուրախութիւնը, երբ անօգուտ կերպով շատ հոգնած դեղեր ընդունելուց յետոյ, պատահաբար ծանօթացայ այդ միջոցի հետ և բժշկվեցի։ Այդ բոլորը ինձ աջողվեց ամենահասարակ միջոցով, որը ամեն մէկը կարող է գործածել աննկատելի կերպով։ Իմ ուրախութիւնը մեծ է, և ես որոշեցի իմ բաղդաւորութեան գաղտնիքը հաղորդել նոյն ցաւով տառապողներին. դա դոկտ. Պիլցի ֆօսֆօրն է, այսինքն Ստիմուլօլը, որը թոյլ, ջղային, ընկճված և սեռական եռանդը կորցրած հազարաւոր մարդկանց կամքից։ Ներկայումս այդ դեղով ես բժշկվում եմ և լաւ հետևանքների հասնում։

Կլինիկա ջղային և ներքին հիւանդութիւնների դոկտ. Ժակ Լերու-Սինօ։

Իսկական Ստիմուլօլը պատրաստվում է Ֆրանսիայում (Պարիզում), ամեն մի արկղը ունի գործարանի դրոշմը. „Institut D-r Calvet Paris". Մի տուփը բաւական է, որ դուք զգաք Ձեր հրաշալի գործողութիւնը եւ դուք կը ստանաք ձեր ուժած եռանդը եւ առողջութիւնը. դեղերի հետ ուղարկվում է բոլոր եւրոպական և Ռուսաստանի պրոֆեսորների, բժիշկների, հիւանդների գովասանքները և շնորհակալական նամակները։

Պատուէրները, փողը և նամակները ուղարկել 1) Институтъ Д-ра Кальве, Тифлисъ, Эриванская площ., Пушкинская 3, отд. 11|2, верхній этажъ, д. Кредитнаго О-ва (Խնդրեմ հասցէն դրել լրիւ, ինչպէս որ ռուսերէն գրված է)։ Մէկ տուփը արժէ 7 րուբ., ճանապարհածախսով և վերադիր վճարով 50 կոպ. աւելի արժէ։ Ով ուղարկէ 7 ր. փողը առաջուց լրիվին, ճանապարհածախս չի վճարում։ (ու.) 609. 10—7

Լոյս տեսաւ

Բ. ԻՇԽԱՆԵԱՆ

„Աղէտի եւ տառապանքի աշխարհից"

(Այց Թիւրքահայ փախստականներին)

78 եր. գինը 40 կ.

Արդիւնքը յատկացվում է Տ. Նազարեանի ճաշարանի օգտին։

Գրքերի պահեստը Տ. Նազարեանի մօտ. դիմել նաև՝ «Գուտտենբերգ», Կենտրոնական և «Գիրք» գրախանութներին։ Իսկ Բաքւում „Сотрудникъ" (Сегаль) և „Посредникъ" գրավաճառներին։ (օ. մ.) 692. 10—8

Եղբ. Աւսարգսեանների

տնկարանը առաջարկում է պտղատու ծառեր սորտական ամենալաւ տեսակի՝ չափաւոր գներով. միամեայ ծառերը 15—20 ր., երկամեայ ծառերը 25—30 ր. հարիւր հատը։ Հասցէն՝ հասարակ, պահածովագրված և դրամական ծրարների համար. Ст. Скра (Зак. ж. д.), Г. П. Авсаркисову. Կատալոգները ուղարկվում են ձրի։

(ե. հ. կ.) 721. 5—5

ՆՈՐԻՆ ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ՄԵԾՈՒԹԵԱՆ ԿՈՎԿԱՍԻ ՓՈԽԱՐՔԱՅԻ

ԴԻՒԱՆԱՏԱՆ ՏՊԱՐԱՆԸ

(ԼՈՐԻՍ-ՄԵԼԻՔՕՎՍԿԱՅԱ ՓՈՂՈՑ, ԱՐՔՈՒՆԱԿԱՆ ՏՈՒՆ)

կատարում է ամեն տեսակ տպարանական աշխատանքներ, այն է՝ տպագրում է լրագիրներ եւ ամսագիրներ, գրքեր, բրօշիւրներ, բլանկներ, աֆիշաներ, ծրագիրներ, հարսանեկան հրաւիրատոմսեր, այցեքարտեր եւ այլն.

Ընդունվում են տպագրական պատուէրներ հետևեալ լեզուներով՝ ռուսերէն, հայերէն, վրացերէն, Թուրքերէն, ֆրանսերէն, գերմաներէն, արխագերէն և լեռնականների բարբառով։ Պատուէրները կատարվում են մաքուր, ճշգօրէն և չափաւոր գներով։ Ընդունվում են նաև շուտափոյթ կատարվելիք պատուէրներ առանձին պայմաններով։

Պատուիրողների ցանկութեան համաձայն, տպարանը պատուէրները կարող է կազմել տալ, կամ բրօշիւրներ շինել, ու այնու յանձնել։

ԿԱՆ ՄԵԾ ՔԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ ԶԱՆԱԶԱՆ ՏԵՍԱԿ ԹՂԹԵՐ ՊՐԷՅՍ-ԿՈՒՐԱՆՏԻ ԳՆԵՐՈՎ։

Տ ե լ ե ֆ օ ն № 67.

Վերակազմվել եւ ԿՈՎԿԱՍԻ ՀԱՅՈՒՀԵԱՑ ԲԱՐԵԳ. ԸՆԿ. կօշկակարութեան արհեստանոցի երեկոյեան դասընթացքները,

ընդունվում են ԱՇԱԿԵՐՏՈՒՀԻՆԵՐ ԿԱՆԱՅՔ և ՕՐԻՈՐԴՆԵՐ 13 տարեկանից սկսած՝ սահմանափակ թւով։ Պայմանների մասին տեղեկանալ Ընկերութեան գրասենեակում, Պասկևիչա փողոց № 13, առաւօտեան ժամը 10—1-ը։

(տ. օ.) 735. 3—1

ԱՌԵՒՏՐԻ ԵՒ ԱՐԴԻՒՆԱԲ. ՄԻՆԻՍՏՐՈՒԹԵԱՆ ՀՍԿՈՂՈՒԹԵԱՆ ՏԱԿ ԳՏՆՎՈՂ

Բ Ա Ր Ձ Ր Ա Գ Ո Յ Ն

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ

ՀԻՄՆ. Տ. Մ. ՓԻԼՈՅԵԱՆԻ

(Երկու սեռի համար)

Թիֆլիս, Միքայէլեան պրօսպ., № 24.

Խնդիրների ընդունելութիւնը ամեն օր 10—12 ժ. առ., ժ. 5—7 երեկ.։

Զբաղմունքները կը սկսվեն սեպտեմբերի 21-ից։

Տեղեկութիւններ տրվում և ուղարկվում են ձրի։

(չ. ու. շ.) 589. 0—21

„ՄՇԱԿԻ" ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆԸ

Վաճառվում են հետեւեալ հրատարակութիւններից

1) ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՆԵՐ, Վրժիսի, I և II հատորներ . . . . . 1 ր. 50 կ.
2) ՄԻ ԱՄԻՍ ԱՐԵՒԵԼՔՈՒՄ, Հ. Առաքելեանի . . . . . 40 կ.
3) ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, Լէօի, հատոր I, երկրորդ տպ. . . 1 ր. 20 կ.
4) ԴԷՊԻ ԱՐԱՐԱՏ, Արշ. Մխիթարեանի . . . . . 40 կ.
5) ԱՐԲԵՑՈՂՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ . . . . 15 կ.
6) ՁԵՌՆԱՐԿ տրամաբանութեան, հոգեբանութեան, բանահիւսութեան, Հ. Առաքելեանի . . . . 50 կ.
7) ԿԵՐՈՆՆԵՐ, բանաստեղծ. հաւաքածու, Վ. Մալէզեանի . . . . 1 ր.
8) ՑՈՒՇԱՐՁԱՆ ողբացեալ Արփիար Արփիարեանի . . . . 40 կ.
9) ՄԻ ՀՆՋԻՒՆԻՆ ՄԻ ԳԻՐ (վեպագրութիւն), Ստ. Մալխասեանցի . 40 կ.
10) ԸՆԿԵՐՎԱՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՀԱՅ ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆՆԵՐ, Մուշեղ եպիսկոպոսի 35 կ.
11) ԺՈՐՏԵՐԻ ԱԶԱՏԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ, նկարներով . . 15 կ.
12) ԱՆԳԼԻԱՅԻ ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԸ, Թարգմ. Մ.-ի 15 կ.
13) ՄԻԼՏՕՆԻ ԿԵԱՆՔԸ եւ գրական գործունէութիւնը, Հ. Առաքելեանի 30 կ.
14) ԳԱԼԻԼԷՅԻ ԿԵԱՆՔԸ եւ գիտական գործունէութիւնը, Հ. Առաքելեանի 25 կ.
15) ԱՍՏՈՒԱԾԱՅԻՆ ՀՐԱՀԱՆԳ ՀԱՆՐԱՊԱՐՏՈՒՑ, Մակ. եպ. Բարխուդարեանի 80 կ.
16) ԳՐԻԳՈՐ ՕՏԵԱՆ. . . . . 1 ր. 50 կ.
17) ԽԱՂԱՂԱՍԻՐԱԿԱՆ ՊԱՏԱՆԵԿԱԿԱՆ ԳԻՐՔ. Արթիւր Միւլլէրի, Թարգմ. Իս. Ցարութիւնեանի. . . . . 40 կ.
18) ՓԱՐԱՒՈՆՆ ՈՒ ՀԱՆՃԱՐԸ, Աւ. Եղեկեանի. . . . . . 15 կ.
19) ОТВѢТЪ АРХІЕПИСКОПА МЕЛХИСЕТЕКА МУРАДЬЯНА НА ПОСЛАНІЕ РИМСКАГО ПАПЫ ЛЬВА XIII. . . . . 20 к.
20) ՏՈՒԲԵՐԿՈՒԼՕԶԸ, ԹՈՔԱԽՏԸ ԵՒ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ, բժ. Արտ. Շխեանի 20 կ.
21) ТУБЕРКУЛОЗЪ, ЧАХОТКА и ОБЩЕСТВО, բժ. Արտ. Շխեանի . . 25 կ.
22) ՀԱՅ-ՎՐԱՑԱԿԱՆ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ՊՐՕԲԼԷՄԸ, Բ. Իշխանեանի . 20 կ.
23) ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՎԱՆՔԵՐԸ ՖԻՆԼԱՆԴԻԱՅՈՒՄ, Գ. Տէր-Ռուբինեանցի . 10 կ.
24) ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՐԿՈՒ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ, Գ. Զթեցի . . . . 3 կ.

Նրանք, որոնք յիշեալ գրքերից մի-մի օրինակ կը պահանջեն մեզանից՝ փողը կանխիկ ուղարկելով, կը ստանան 30% զեղչ և ճանապարհածախսը մեզ վրա։ Վերադիր վճարով պահանջողներին զեղչ կը լինի միայն 25%. (6) 0—1